

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

**İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU
HÜKÜMLÜ VE TUTUKLU HAKLARINI İNCELEME
ALT KOMİSYONU**

**Bünyan Ceza İnfaz Kurumları İnceleme
Raporu**

**27. Dönem 5. Yasama Yılı
2021**

EGEMENLİK KAYITSIZ ŞARTSIZ MİLLETİNDİR

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ.....	2
2. İNCELEMENİN KONUSU VE AMACI	2
3. İLGİLİ DÜZENLEMELER	3
4. İNCELEMELERDE İZLENEN USUL	3
A. Genel Olarak.....	3
B. İnsan Haklarını İnceleme Komisyonuna Yapılan Başvurular	4
5. İNCELEMELER.....	5
A. CEZA İNFAZ KURUMU HAKKINDA BİLGİLENDİRME	5
a. Bünyan Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	5
b. Bünyan Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	5
c. Bünyan 1 Numaralı T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	6
d. Bünyan 2 Numaralı T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	6
B. HÜKÜMLÜ VE TUTUKLULARLA YAPILAN GÖRÜŞMELER, ULAŞILAN TESPİTLER VE SONUÇLAR.....	6
a. Bünyan Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	6
b. Bünyan Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	8
c. Bünyan 1 Numaralı T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	9
d. Bünyan 2 Numaralı T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	10
e. Ceza İnfaz Kurumları Personeli İle Yapılan Görüşmeler	12
6. DEĞERLENDİRMELER	12
a. İnfaza Hâkim Olan Temel İlkeler	12
b. Aramalar	14
c. Sayımlar	18
d. Muayene, Tedavi ve Hastaneye Sevk.....	19
e. Kendi İstekleri ile Nakil	21
f. Beslenme	22
g. Telefon ile Haberleşme.....	22
h. Mektup ile Haberleşme	23
i. Dışarıyla İlişkiler ve Ziyaretler	25
j. Süreli veya Süresiz Yayınlardan Yararlanma	25
k. Radyo, Televizyon Yayınları ile İnternet Olanaklarından Yararlanma	28
l. Dilekçe Hakkının Kullanılması	29
m. İyi Hâl Değerlendirmesinin Yapılmaması	30

n.	Ceza İnfaz Kurumlarının Fiziki Koşul ve İmkânları	32
o.	İnfaz Koruma Memurlarının Durumu.....	32
7.	SONUÇ	33

1. GİRİŞ

İnsan Haklarını İnceleme Komisyonunun 17 Ekim 2018 tarihli toplantısında kurulmasına karar verilen Hükümlü ve Tutuklu Haklarını İnceleme Alt Komisyonu, 07-08 Kasım 2021 tarihlerinde Bünyan (Kayseri) Ceza İnfaz Kurumlarında incelemelerde bulunmuştur. İncelemeye Hükümlü ve Tutuklu Haklarını İnceleme Alt Komisyonu Başkanı ve Afyonkarahisar Milletvekili İbrahim YURDUNUSEVEN, Ankara Milletvekili Ali Haydar HAKVERDİ, Çorum Milletvekili Erol KAVUNCU, Diyarbakır Milletvekili Oya ERONAT, İstanbul Milletvekili Kadri Enis BERBEROĞLU, Mersin Milletvekili Fatma KURTULAN, Van Milletvekili Osman Nuri GÜLAÇAR ile Komisyon uzmanları Taner GEÇMEZ ve Ahmet KAYMAZ iştirak etmiştir.

2. İNCELEMENİN KONUSU VE AMACI

Dünyada ve ülkemizde insan haklarına saygı, bu konudaki gelişmelerin izlenmesi suretiyle uygulamaların bu gelişmelere uyumunun sağlanması ve başvuruların incelenmesi amacıyla kurulan İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, 05.12.1990 tarihli ve 3686 İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Kanunu uyarınca görevleriyle ilgili olarak bakanlıklar ile genel ve özel bütçeli dairelerden, mahalli idarelerden, muhtarlıklardan, üniversitelerden ve diğer kamu kurum ve kuruluşları ile özel kuruluşlardan bilgi isteme ve buralarda inceleme yapma ve ilgililerini çağırıp bilgi alma yetkisine sahiptir (m. 5). Komisyon, incelemelerini kendisi yapabileceği gibi alt komisyonlar kurmak suretiyle de yapabilmektedir (m. 6).

İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu bünyesinde yukarıda zikredilen hükümler uyarınca kurulan Hükümlü ve Tutuklu Haklarını İnceleme Alt Komisyonu, mevzuat ve uygulamadan kaynaklanan insan hakları ihlallerinin incelenmesi amacıyla ceza infaz kurumları ve tutukevlerinde incelemelerde bulunmaktadır.

Alt Komisyon hem uluslararası hukuk hem de iç hukuk düzenlemelerini göz önünde bulundurmak suretiyle yaptığı incelemelerde; tespit ettiği ihlal ve sorunların giderilmesi, ihlal veya sorun yaşanmayan alanlarda ise mevcut koşul ve imkânların daha da iyileştirilmesi amacıyla atılması gereken adımlarla ilgili olarak ulaştığı sonuçları, doğrudan ilgisi olması hasebiyle Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü başta olmak üzere diğer ilgili kurum ve kuruluşlarla paylaşmaktadır.

Alt Komisyon, yapılan incelemelerde ceza infaz kurumu görevlilerinin sorunlarını da yerinde incelemek suretiyle bütüncül bir yaklaşımla sorunların tespitine ve çözümüne ilişkin öneriler ve girişimlerde bulunma imkânına sahip olmaktadır.

3. İLGİLİ DÜZENLEMELER

Alt Komisyon, incelemelerini Anayasa başta olmak üzere konuyla ilgili uluslararası ve iç hukuk düzenlemelerinin ışığında yapmakta ve bu hususa büyük önem vermektedir. Yapılan incelemelerde; Anayasa, 13.12.2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ve bu Kanuna dayanılarak çıkarılan diğer alt düzenlemeler ile Birleşmiş Milletlerin 13.05.1977 tarihli “*Mahpusların Islahı İçin Asgari Standart Kurallar*”, 09.12.1988 tarihli “*Herhangi Bir Biçimde Tutulan Veya Hapsedilen Kişilerin Korunması İçin Prensipler Bütünü*”, 14.12.1990 tarihli “*Tutuklulara Uygulanacak Muameleler İçin Temel İlkeler*”; Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin 11.01.2006 tarihli ve (2006)/2 nolu “*Hükümlülerin İyileştirilmeleri İçin Standart Asgari Kuralların Avrupa Metni*” (Avrupa Cezaevi Kuralları), Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin “*Cezaevinin Aşırı Kalabalıklaşması ve Cezaevi Mevcudu Enflasyonu Hakkındaki R (99) 22 sayılı Tavsiye Kararı*” ve ilgili diğer mevzuatı dikkate alınmaktadır.

4. İNCELEMELERDE İZLENEN USUL

A. Genel Olarak

Ceza infaz kurumlarında gerçekleştiği iddiasıyla İnsan Haklarını İnceleme Komisyonuna yapılan başvurular, inceleme öncesinde komisyon uzmanları tarafından gerek ceza infaz kurumu tipi gerek ihlal iddiası temelinde sınıflandırılmakta ve yapılan incelemelerde öncelikle göz önünde bulundurulmaktadır. Ayrıca 14.06.2001 tarihli ve 4681 sayılı Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri İzleme Kurulları Kanununun 6. maddesinin birinci fıkrasının (3) numaralı bendi uyarınca tanzim edilerek İnsan Haklarını İnceleme Komisyonuna gönderilen ve komisyon uzmanları tarafından sınıflandırılarak özetlenen raporlar da yapılan inceleme ve değerlendirmelerde göz önünde bulundurulmaktadır.

Ceza infaz kurumlarında yapılan incelemelerde öncelikle infaz kurumuyla ilgili bilgilendirme toplantısı yapılmaktadır. Bu kapsamda yapılan ve ceza infaz kurumlarından sorumlu Kayseri Cumhuriyet Başsavcısı Abdülkadir AKIN, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü Genel Müdür Yardımcısı Mehmet YILMAZ ve diğer yetkililerin katıldığı

bilgilendirme toplantısında ceza infaz kurumları hakkında açıklamalarda bulunulmuş ve sorulan sorularla ilgili bilgi verilmiştir.

Bilgilendirme toplantısından sonra Alt Komisyon, Bünyan 1 ve 2 numaralı T Tipi, Kadın, Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumlarında incelemelerde bulunmuştur.

Yukarıda zikredilen kurumlarda yapılan incelemelerde rastgele seçilen koğuşlarda barındırılanların şikâyet ve talepleri, Covid-19 salgını tedbirleri de göz önünde bulundurulmak suretiyle ceza infaz kurumundan herhangi bir yetkili ve görevli nezareti olmaksızın dinlenmiştir.

B. İnsan Haklarını İnceleme Komisyonuna Yapılan Başvurular

İnceleme yapılan ceza infaz kurumlarından 27. Yasama Döneminin başından incelemenin yapıldığı güne kadar İnsan Haklarını İnceleme Komisyonuna; genel olarak sağlık sorunlarıyla yeterince ilgilenilmemesi, Covid-19 salgını kapsamında yeterli önlemlerin alınmaması, tedavilerin geç veya hiç yaptırılmaması, nakil taleplerinin karşılanmaması, koşullar taşınmasına rağmen denetimli serbestlik tedbirinden yararlanılmama, kurum personeli tarafından keyfî tutum ve davranışlarda ve kötü muamelede bulunulduğu, fiziki koşulların yetersizliği, hükümlü ve tutukluların sosyal faaliyetlerden ve iletişim imkânlarından yararlanılmadığı ve tutuksuz yargılanma talepleri hakkında başvurularda bulunulmuştur.

Yapılan başvurulardan bir kısmı özellikle tutukluluk sürelerinin uzun veya tutuklama kararlarının haksız olduğu dolayısıyla tutuksuz yargılanma taleplerine ilişkindir. Söz konusu başvurular, Anayasanın 138. maddesi kapsamında yargı organlarının görev alanına girdiğinden ilgililere, İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu tarafından herhangi bir işlem yapılamayacağı bilgisi verilmiştir.

Diğer başvurular ise ilgisine göre uygun görülen kurumlara gönderilmiş ve yapılan inceleme sonucunda Komisyonumuza gönderilen cevaplar çerçevesinde işlem tesis edilmiştir.

5. İNCELEMELER

A. CEZA İNFAZ KURUMU HAKKINDA BİLGİLENDİRME

a. Bünyan Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu

Bünyan Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, Ceza İnfaz Kurumları Kampüs alanı içerisinde yer almaktadır. Kurum ana bina ve kreş ile birlikte 15.550 m² alan üzerinde kurulmuştur. Binanın bulunduğu alan 6.720 m²'dir. Kampüs Bünyan ilçesine bağlı bağlı Yakutiye Mahallesi sınırları içerisinde yer almaktadır.

Kurumda hükümlü ve tutuklu bölümü 2 bloktan oluşmaktadır. Bloklar A ve B olmak üzere ikiye ayrılmakta olup, kurum 298 hükümlü ve tutuklu kapasitesine sahiptir. Ayrıca ek ranzalar ve yataklar ile bu sayı arttırılabilmektedir.

Salgın sebebiyle oluşturulan karantina koşulları kapsamında Geçici-1, Aile Görüş Odası ve revir odası geçici süreyle karantina koşullarına çevrilmiş olup, 03.11.2021 tarihi itibarıyla bu odalarda toplam 27 hükümlü ve tutuklu barındırılmaktadır. Yine 03.11.2021 tarihi itibarıyla kurumda toplam 416 hükümlü ve tutuklu barındırılmaktadır. Annesinin yanında kalan 0-6 yaş arasındaki çocuk sayısı ise 24'tür. Kurumda 193 personel görev yapmaktadır.

b. Bünyan Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu

Kurum binası, Kayseri şehir merkezine 48 km uzaklıkta, Bünyan'da kampüs içerisinde bulunmaktadır. Kurum, 05.09.2018 tarihinde hizmete açılmıştır. Binanın oturma alanı 6200 m²'dir. Ceza infaz kurumu, hükümlü ve tutukluların barındırıldığı 3 katlı iki bloktan oluşmaktadır. Bu bloklardaki her katta 6'şar ünite olup toplamda 36 ünite bulunmaktadır.

Kurumda aile hekim odası, muayene odası, pansuman odası, 5 kişilik hasta yatış odası, psikolog ve sosyal çalışmacı odaları, bireysel grup çalışması odalarından oluşan psiko-sosyal servisi, kütüphane, öğretmen odası, manevi hizmetler bölümü, çeşitli eğitim faaliyetlerinin yürütüldüğü 6 adet sınıftan oluşan eğitim birimi ile yine bu katta çok amaçlı 100 kişilik konferans salonu, suça sürüklenen çocukların yararlandığı 100 kişilik camii ve 5 adet atölye odası bulunmaktadır.

Suçta sürüklenen çocuklara, sıcak ve soğuk su ihtiyaçlarını 24 saat boyunca kesintisiz olarak sağlanmaktadır. Kişisel temizlikleri için kendi odalarında banyo yapmaları

sağlanmaktadır. Hükümlü ve tutuklu çocukların ünitelerinde çamaşırlarını yıkamaları için 1 adet çamaşır makinası, 1 adet kurutma makinesi mevcuttur.

c. Bünyan 1 Numaralı T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu

Bünyan 1 Numaralı T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, 04.10.2017 tarihinde hükümlü ve tutuklu kabulüne başlamıştır. Ceza İnfaz Kurumu; 436.105 m²'lik Bünyan Ceza İnfaz Kurumları Kampüsü alanı içerisinde olup Kuruma ait güvenlik alanı 10.050 m² dir.

Ceza infaz kurumunda 84 adet (14 adet 1 kişilik oda, 8 adet 3 kişilik, 62 adet 16 kişilik) oda/koğuş mevcuttur. Ayrıca 2 adet geçici (ilk kabul odası) ve 2 adet revir odası/koğuşu bulunmaktadır.

Kurumda 03.11.2021 tarihi itibarıyla 1381 hükümlü ve tutuklu bulunmakta ve 261 personel görev yapmaktadır.

d. Bünyan 2 Numaralı T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu

Bünyan 2 Numaralı T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, 2017 yılında faaliyete geçmiştir. Kurum, yerleşke içerisinde 28.000 m² lik bir alan üzerine kuruludur.

Kurumda 03.11.2021 tarihi itibarıyla 1111 hükümlü, 141 tutuklu, 175 hüküm özlü olmak üzere 1427 kişi bulunmakta ve 255 personel görev yapmaktadır.

B. HÜKÜMLÜ VE TUTUKLULARLA YAPILAN GÖRÜŞMELER, ULAŞILAN TESPİTLER VE SONUÇLAR

a. Bünyan Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu

Yukarıda bahsedilen bilgilendirme toplantısının ardından Alt Komisyon, ilk olarak Bünyan Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda incelemelerde bulunmuştur. Yapılan incelemelerde rastgele seçilen koğuşlarda ceza infaz kurumundan yetkili ve görevliler olmaksızın şikâyet ve talepler dinlenmiştir.

Kurumda barındırılan hükümlü ve tutuklular tarafından;

Kuruma girişte yapılan detaylı aramanın insan onuruna aykırı olduğu, yapılan aramaya direnildiği zaman kaba kuvvet kullanıldığı,

Bazı hükümlü ve tutuklular tarafından, Covid-19 aşısının talep edildikten 2 ay sonra yapıldığı, Kurumda diş doktoru bulunmadığı ve diş tedavilerinin yapılmadığı, kelepçeli muayene kabul edilmediği için hastaneye gitmekten imtina edenler olduğu, hastaneye sevk

talep edilmesi halinde ise sevklerin gerçekleşmesinin bir seneyi bulabildiği, hastane sevkine götürülen bazı hükümlü ve tutuklulara kolluk görevlileri tarafından hakaret edildiği ve tehdit edildikleri,

Kurumda bulunan diş hekimine g t r ld kleri ancak uygulanan tedavinin yeterli olmadığı ve diş tedavi ünitesinin kapasitesinin artırılması gerektiği, Kurum kampüsünde bulunan semt polikliniğinde bulunan doktor sayısının ise ihtiyaı karşılamadığı,

Sıcak su konusunda sorun yaşanmadığı, verilen suyun yeterli olduğu,

Yemeklerin çok kötü ve yağlı olduğu, zaman zaman yemekleri dökmek zorunda kaldıkları, doktor tarafından diyet yemek (şeker hastalığı,  lyak vb. kaynaklı) reçete edilenlere diyetlerine uygun yemekler verilmediği, yemeklerden taş vb. yabancı cisimlerin çıktığı, verilen kahvaltının çok az olduğu dolayısıyla besleyici olmadığı,

Ortak yayında bulunan televizyon kanallarının yetersiz olduğu ve talep edilen kanalların yayın listesine alınmadığı,

 lke sathında yasaklı olmayan bazı gazetelerin talep edilmesine rağmen kendilerine verilmediği ve bu uygulamanın Basın İlan Kurumundan ilan almama gerekçesiyle yapıldığı,

Koğuşta ders kitapları hariç kişi başi 10 kitap bulundurulmasına izin verildiği, kütüphaneden alınan kitapların 15 günde bir değiştirildiği,

Başka illerdeki kurumlara nakil taleplerinin kabul edilmediği, aileleri uzak illerde olanların aileleriyle görüşmelerinin zor olduğu, sevk olarak gelenlerden bazı kişilere hangi ile sevk edildiği bilgisinin verilmediği, eşi de hükümlü yahut tutuklu olanların aynı ceza infaz kurumunda bulunma taleplerinin kabul edilmediği,

Telefonla görüş hakkının haftada 2 defa 10'ar dakika olarak kullandırıldığı, ancak telefon görüşünün saatinde yapılamaması durumunda görüş haklarının zayi olduğu, öncesinde telefonla görüş saatleri konusunda kolaylık sağlanırken artık bu kolaylığın sağlanmadığı, hafta sonu telefon görüşlerinin açılmadığı, bundan dolayı okula devam eden çocuklarıyla telefon görüşü yapamadıkları,

Kapalı görüşlerin 1 saat olarak kullandırıldığı ancak görüş saatinin 09.00 olarak belirlendiği, özellikle ailesi uzak illerden gelenlerin bu saatte yaptırılan görüşlere yetişemediği ve hak kaybına uğranıldığı,

Kürtçe kitapların ve mektupların kendilerine verilmediği,

Ailelerin gönderdiği posta pullarının kendilerine verilmediği, bundan dolayı ekonomik zorluk içerisinde olanların dışarıya mektup göndermek konusunda sıkıntı çektikleri,

Covid-19 salgınından kaynaklı olarak oluşturulan karantina koğuşlarının çok kalabalık olduğu ve yerde yatanların bulunduğu, karantina koğuşuna gelen her yeni kişiyle beraber karantina süresinin yeninden başlatıldığı, dolayısıyla karantina koğuşunda geçirilen sürelerin ayları bulabildiği, dışarıya hastaneye gidenlerin dönüşte karantina koğuşuna alınmasından dolayı birçok kişinin tedavisini ertelediği ve hastaneye gitmediği,

Koğuş içerisinde bulunan kırık sandalyelerin Kurum idaresi tarafından değiştirilmesinin talep edildiği ancak taleplerinin yerine getirilmediği, Kurum idarecilerinin çözüm odaklı olmadıkları ve taleplerin otomatik olarak reddedildiği,

Sağlık ve Adalet Bakanlıklarına yazılan dilekçelere cevap verilmediği,

Koğuşlarda yapılan aramalarda eşyaların yere atıldığı ve dağıtıldığı,

Kantinde bulunan ürünlerin fiyatlarının çok yüksek olduğu,

Son dört aydır 15 günde bir spora çıkarıldıkları ancak diğer sosyal faaliyetlere katılmalarına izin verilmediği,

şeklinde şikâyet, beyan ve taleplerde bulunulmuştur.

b. Bünyan Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu

Alt Komisyon, ikinci olarak Bünyan Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda incelemelerde bulunmuştur. Yapılan incelemelerde rastgele seçilen koğuşlarda ceza infaz kurumundan yetkili ve görevliler olmaksızın şikâyet ve talepler dinlenmiştir.

Kurumda barındırılan hükümlü ve tutuklular tarafından;

Kuruma ilk girişte ve Kurumda bulundukları süreçte psikolojik yahut fiziksel şiddete uğramadıkları,

Kuruma ilk girişte yapılan aramanın iç çamaşırları çıkarılmadan yapıldığı,

Kurumda 24 saat sıcak su bulunduğu ve su konusunda sıkıntı yaşanmadığı,

Yemeklerin yeterli ve yenilebilir olmadığı,

Kurumda yayın listesinde bulunan 24 adet televizyon kanalının yetersiz olduğu, müzik ve film kanallarının listeye eklenmesi gerektiği,

İstenilen gazetelerin verildiği,

Her gün açık yahut kapalı spor salonunda 1 saat spor yapma haklarının kullandırıldığı,

Boncuk atölyesi, berberlik kursu, halı dokuma kursu, terzilik kursu gibi sosyal faaliyetlere ve meslek edindirme kurslarına katıldıkları

şeklinde şikâyet, beyan ve taleplerde bulunulmuştur.

c. Bünyan 1 Numaralı T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu

Alt Komisyon, üçüncü olarak Bünyan 1 Numaralı T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda incelemelerde bulunmuştur. Yapılan incelemelerde rastgele seçilen koşullarda ceza infaz kurumundan yetkili ve görevliler olmaksızın şikâyet ve talepler dinlenmiştir.

Kurumda barındırılan hükümlü ve tutuklular tarafından;

Genel olarak Kuruma ilk girişte psikolojik yahut fiziksel şiddete maruz kalınmadığı ve ilk girişte yapılan aramanın usulüne uygun olarak yapıldığı ancak bir kişi tarafından Kuruma ilk girişte darp edildiği,

Diş hekimine hiç çıkarılmadıkları, revire çıkmanın ise çok zor olduğu, revirde yapılan muayenenin üstünkörü olduğu, hekimin sadece kişiyi dinleyerek ilaç yazdığı ve düzgün muayene edilmedikleri, revirde doktorla kurulan ilişkiye Kurum personelinin müdahale ettiği, bazı ilaçların muadillerinin verildiği ancak bu durumdan hoşnut olunmadığı,

Soğuk suya erişim konusunda sıkıntı yaşanmadığı ancak verilen sıcak suyun yeterli olmadığı,

Yemeklerin yağlı olduğu, besleyici olmadığı ve genel olarak hep aynı yemeklerin verildiği,

15 günde bir 45 dakika spora çıkarıldıkları,

Kurumda yayın listesinde bulunan 24 televizyon kanalının yetersiz olduğu, müzik kanallarının da listeye eklenmesi gerektiği,

Kısa dalga radyo verildiği için TRT FM dışında radyo kanalı dinleyemedikleri, uzun dalga radyo talep edildiği,

İstenilen gazeteleri almakta sorun yaşanmadığı,

Telefonla görüş haklarını haftada 2 gün ve 10' ar dakika olarak kullanabildikleri, ancak karşı taraf telefona çıkmadığı zaman telefonla görüş haklarının zayi olduğu,

Kapalı görüşlerin 1 saat kadar yaptırıldığı ancak kapalı görüş alanına giderken yolda geçen sürenin de bu süreye dâhil edildiği dolayısıyla görüş süresinin fiilen kullandırılmadığı,

Görüşe giderken, koğuştan çıkarken ve koğuşa girmeden önce ayakkabıların çıkarılması zorunluluğunun kabul edilemez olduğu,

Koğuştan aramalarının önceden ayda 1 defa yapıldığı, son zamanlarda ise ayda 4 arama yapılmaya başlandığı, aramalarda eşyaların dağıtıldığı ve yerlere saçıldığı,

Kantinden alınmasına izin verilen yastık, kova gibi malzemelerin sonrasında izin verilen sayıdan fazla olduğu gerekçesiyle toplatıldığı, kantin fiyatlarının çok pahalı olduğu ve ürün çeşitliliğinin bulunmadığı,

Koğuştan değişikliği taleplerinin kabul edilmediği,

Dolapların koğuştan bulunan insan sayısına göre zaman zaman tek kişi tarafından zaman zamansa iki kişi tarafından kullanıldığı,

Covid-19 salgını nedeniyle kapalı olan açık görüşlerin başlamasının gerektiği,

Kurumun görece yeni faaliyete geçmiş olmasından dolayı Kurum idaresinin ve personelin acemi olduğu, avluda sayım yapıldığı, sağlık durumu kötü olanların sayım için yatakhane den inemedikleri ve bu uygulamaya son verilmesi gerektiği,

Atölyelere çıkarılmadıkları, boyama, ahşap vb. kursların vakit geçirmelerine yardımcı olduğu,

şeklinde şikâyet, beyan ve taleplerde bulunulmuştur.

d. Bünyan 2 Numaralı T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu

Alt Komisyon, son olarak Bünyan 2 Numaralı T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda incelemelerde bulunmuştur. Yapılan incelemelerde rastgele seçilen koğuştan ceza infaz kurumundan yetkili ve görevliler olmaksızın şikâyet ve talepler dinlenmiştir.

Kurumda barındırılan hükümlü ve tutuklular tarafından;

Bir grup hükümlü ve tutuklu tarafından Kuruma girişte psikolojik yahut fiziksel şiddete uğramadıkları, Kuruma ilk girişte yapılan detaylı aramanın usulüne uygun yapıldığı, bir başka grup hükümlü ve tutuklu tarafından da girişte detaylı arama yapılmasına rıza gösterilmemesi nedeniyle Kurum personeli tarafından darp edildikleri,

Kelepçeli muayene uygulaması nedeniyle zaman zaman hastane sevklerinden vazgeçilebildiği,

Kurum idaresine verilen dilekçelere çok geç cevap verildiği,

Koğuştaki kalanların sayısının sürekli değiştiği ve zaman zaman yerde yatanların olduğu,

Yemeklerin kötü ve yağlı olduğu, sürekli aynı yemeklerin çıktığı, kahvaltılarının yetersiz olduğu,

Ayda iki defa bir ila bir buçuk saat arasında spora çıkarıldıkları,

Ayda iki defa birer saate kadar kapalı görüş yapılabilirdiği, kapalı görüşlerin 09.00 ile 10.00 arasında yaptırıldığı, ailelerin görüşlere yetişmekte zorlandıkları, kapalı görüşlerin öğleden sonraya konulması gerektiği, hafta sonunda kapalı görüş yaptırılmadığı,

Telefon hakkının bir gün öğleden önce bir gün öğleden sonra kullandırıldığı, hafta sonunda telefon hakkının kullanılmasına izin verildiği,

Kurumda yayın listesinde bulunan televizyon kanallarının yetersiz olduğu, kanal sayısının artırılması gerektiği, yabancı dilde yayın yapan televizyon kanallarına da yer verilmesi gerektiği,

Radyoların kısa dalga olmasından dolayı yabancı dillerdeki yayınların dinlenemediği,

Koğuştaki havalandırmasının üzerinde bulunan fens tellerin kaldırılması gerektiği, kar yağdığı zaman tellerin üzerinin karla kaplanmasının hava almalarını ve gökyüzünü görmelerini engellediği, bu durumun psikolojilerini olumsuz etkilediği,

Bir grup hükümlü ve tutuklu tarafından talep edilen gazetelerin verildiği ancak diğer grup tarafından ise istenilen gazete ve dergilerin verilmediği ve konuya ilişkin gerekçe belirtilmediği yönünde,

Kantin fiyatlarının çok pahalı olduğu, çoğu hükümlü ve tutuklunun maddi koşullarının iyi olmadığı, çay, şeker, çamaşır suyu gibi gıdaya ve hijyene yönelik temel ihtiyaçların ücretsiz verilmesinin gerektiği, elektrik faturalarının yüksek geldiği, çamaşırhanenin pahalı olduğu, aile görüşlerinin yaptırılmadığı, Covid-19 salgını öncesinde de aile görüş taleplerinin reddedildiği,

Denetimli serbestlik taleplerinin haksız yere reddedildiği, Kurumda bulunan kimi hükümlü ve tutuklulara bu konuda ayrımcılık yapıldığı,

Sıcak ve soğuk suya ulaşmada zaman zaman problemler yaşandığı,

Açlık grevinden çıkmış hükümlü ve tutuklulara verilmesi gereken diyetin çok kısa süre uygulandığı, bundan kaynaklı olarak unutkanlık, baş dönmesi gibi sorunlarla karşılaşılabilirdiği gibi kalıcı sağlık sorunlarının da oluşabilirdiği,

Başka illerde bulunan kurumlara nakil taleplerinin kabul edilmediği,

Spor, sohbet, atölyelere çıkmak gibi bir takım hakların kullandırılmadığı,

Kurum personelinin bir kısmının hükümlü ve tutuklulara hitap şeklinin kaba ve onur kırıcı olduğu,

şeklinde şikâyet, beyan ve taleplerde bulunulmuştur.

e. Ceza İnfaz Kurumları Personeli İle Yapılan Görüşmeler

Ceza infaz kurumlarında görevli personel ile yapılan görüşmelerde; yoğun ve ağır iş yükü altında çalışan infaz ve koruma memurlarının özlük hakları başta olmak üzere çalışma koşullarında iyileştirme yapılmasının faydalı olacağı, infaz ve koruma memurlarının 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu uyarınca tabi oldukları hizmet sınıfının değiştirilmesinin gerektiği, sözleşmeli olarak çalışan infaz ve koruma memurları ile kadrolu olanların özlük hakları başta olmak üzere birçok konuda farklı hükümlere tabi tutulmalarının eşit işe eşit ücret ilkesi ve fırsat eşitliği ilkelerine aykırılık teşkil ettiği, 3600 ek gösterge hakkındaki yasal düzenlemenin en kısa sürede hayata geçirilmesi gerektiği ve sendikal faaliyetlerde bulunma imkânının tanınması konusunda gereken adımların atılarak çalışma şartlarında iyileştirme yapılması talepleri iletilmiştir.

6. DEĞERLENDİRMELER

Bünyan Kadın Kapalı, Çocuk ve Gençlik Kapalı ile 1 ve 2 Numaralı T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumlarında yapılan incelemelerde gerek Alt Komisyonumuza verilen bilgiler gerek hükümlü ve tutuklularla yapılan görüşmeler bir bütün halinde değerlendirilmiş ve aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Komisyonumuz öncelikle infaz hukukunun en temel ilkelerine ilişkin kısa açıklamalarda bulunduktan sonra incelemelerde ileri sürülen şikâyet, beyan ve taleplere ilişkin değerlendirmelerde bulunmayı tercih etmektedir.

a. İnfaza Hâkim Olan Temel İlkeler

Komisyonumuz, herkesin yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahip olduğuna (Anayasa m. 17/1) ve ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazına ilişkin

kuralların hükümlülerin ırk, dil, din, mezhep, milliyet, renk, cinsiyet, doğum, felsefî inanç, millî veya sosyal köken ve siyasî veya diğer fikir yahut düşünceleri ile ekonomik güçleri ve diğer toplumsal konumları yönünden ayırım yapılmaksızın ve hiçbir kimseye ayrıcalık tanınmaksızın uygulanacağına (CGTİHK m. 2/1) dair mevzuat hükümlerini bir kez daha hatırlatma ihtiyacı duyar. Bu kapsamda bir tutuklama veya hapis cezasını öngören mahkûmiyet kararının infazında sağlanması gereken koşulların, insan onuruna saygıyı koruyacak nitelikte olmasının gerekliliği açıktır (*Anayasa Mahkemesi Bireysel Başvuru Kararı*, [2017/24680](#), T. 13.10.2020, § 57). Bir tutuklama veya hapis cezasını öngören mahkûmiyet kararının infazında bir kişinin; insan onuruna saygılı koşullar altında tutulması, infazın uygulanma şekli ve usulünün tutuklamanın veya mahkûmiyetin doğasında var olan kaçınılmaz ızdırap seviyesini aşan bir sıkıntı ve zora maruz bırakılmaması gerekir (*Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Mechenkov/Rusya Kararı*, [35421/05](#), 07.02.2008, § 100). Bir diğer ifadeyle hükümlü ve tutuklular, hukuka uygun olarak uygulanan kararın sonucu olarak özgürlük hakkı dışında genel olarak tüm temel hak ve özgürlüklerden yararlanmaya devam ederler (*Anayasa Mahkemesi Bireysel Başvuru Kararı*, [2017/35818](#), 20.10.2020, § 27; *Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Hirst/Birleşik Krallık Kararı*, [74025/01](#), 06.10.2005, § 69) ve hürriyeti bağlayıcı cezayı gerektiren mahkûmiyet veya tutuklama kararının yerine getirilmesinde aranacak koşulların insan onuruna saygıyı koruyacak nitelikte olması gerekir (*Anayasa Mahkemesi Bireysel Başvuru Kararı*, [2017/24680](#), 13.10.2020, § 57)

Bu kapsamda Devletin tüm organlarının temel hak ve özgürlüklere saygı duyması gerektiği, bir mahkeme kararı neticesinde özgürlüklerinden mahrum bırakılsalar dahi hükümlü ve tutukluların temel hak ve hürriyetlerin tamamına kural olarak sahip oldukları ancak ceza infaz kurumunda bulunmanın doğal sonucu olarak suçun önlenmesi, ceza infaz kurumunun güvenliği, düzeni ve disiplininin sağlanmasına yönelik gerekliliklere bağlı olarak sahip olunan haklar bakımından sınırlamaya tabi tutulabilecekleri, bu durumda dahi sınırlamanın zorunlu bir ihtiyaca karşılık gelmesi ve müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında orantılık olması gerektiği, aksi takdirde demokratik toplum düzeninin gereklerinin ihlal edileceği konusunda herhangi bir tereddüt bulunmamaktadır.

Yukarıda infaz hukukundaki temel ilkelere birkaçına kısaca değindikten sonra inceleme yapılan ceza infaz kurumlarındaki hükümlü ve tutuklular tarafından dile getirilen şikâyet, beyan ve taleplere ilişkin Komisyonumuzun değerlendirmeleri aşağıdaki gibidir.

b. Aramalar

İncelenen kurumlardaki kimi hükümlü ve tutuklular tarafından detaylı aramanın usulüne uygun yapılmadığı konusunda şikâyetlerde bulunulmuş olduğundan ve konu, son zamanlarda da sıklıkla gündeme getirildiğinden bu hususa ilişkin olarak kapsamlı izahata yer vermenin isabetli olacağı düşünülmektedir.

Arama uygulaması konusunda mevzuat hükümlerine bakıldığında;

Anayasanın “*Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı*” başlıklı 17. maddesinde herkesin, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahip olduğu, kimseye işkence ve eziyet yapılamayacağı, kimsenin insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamayacağı,

Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun “*Arama*” başlıklı 36. maddesinde ceza infaz kurumlarında, odalar ve eklentilerinde, hükümlülerin üst ve eşyasında habersiz olarak her zaman arama yapılabileceği ayrıca her ay bir kez mutlaka arama yapılacağı, yapılacak aramaların gerektiğinde dış güvenlik görevlileri veya kolluk kuvvetleriyle veya diğer kamu görevlilerince ortaklaşa gerçekleştirilebileceği,

Yine aynı Kanunun “*Ziyaret ve görüşlerde uyulacak esaslar*” başlıklı 86. maddesinde, kurum görevlileri ve dış güvenlik görevlileri dâhil olmak üzere, sıfat ve görevi ne olursa olsun, ceza infaz kurumlarına girenlerin duyarlı kapıdan geçmek zorunda olduğu, bu kişilerin üstlerinin metal dedektörle aranacağı, eşyaların x-ray cihazından veya benzeri güvenlik sistemlerinden geçirileceği, ayrıca şüphe hâlinde elle aranacağı, bu cihazların bulunmadığı yerlerde arama ve kontrolün elle yapılacağı ancak milletvekilleri, mülkî amirler, hâkim, Cumhuriyet savcıları ve bu sınıftan sayılanlar, avukatlar, noterler, ceza infaz kurumları ve tutukevleri kontrolörleri, izleme kurulu başkan ve üyeleri, uluslararası sözleşmelerle yetkileri tanınmış kişi ve kuruluşların temsilcileri, ceza infaz kurumu ve tutukevi koruma birlik komutanı ile kurum müdürünün üstleri ağır cezayı gerektiren suçüstü hâlleri dışında elle aranmayacağı, duyarlı kapı cihazının ikazının sürmesi hâlinde bu kişilerin ancak elle aramayı kabul ettikleri takdirde kuruma girebilecekleri, ziyaret yerlerinin de ziyaret öncesi ve bitiminde aranacağı, ceza infaz kurumlarına giren avukatlarca savunmaya ilişkin olduğu yazılı olarak beyan edilen belge ve dosyaların incelemeye tâbi tutulmayacağı, konusu suç teşkil etmemekle birlikte ceza infaz kurumlarına sokulması yasak olan her türlü eşyanın, çıkışta sahibine verilmek üzere idare tarafından muhafaza altına alınacağı, hükümlülerin odalarından

çıkış ve dönüşlerinde ayrı yerlerde ve farklı memurlarca üst ve eşya aramasına tâbi tutulacağı ve aramalarda insan onuruna saygının esas olduğu,

Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Yönetmeliğin “*Arama, güvenlik tatbikatı ve sayım*” başlıklı 34. maddesinde¹; kurumlarda, oda ve eklentilerinde, hükümlünün üst ve eşyasında habersiz olarak her zaman arama yapılabilceği, kurumun tamamında her ay bir kez mutlaka arama yapılacağı, oda ve eklentilerinde yapılacak aramalarda bir hükümlünün hazır bulundurulacağı, hükümlünün üzerinde, kuruma sokulması veya bulundurulması yasak madde veya eşya bulunduğuna dair makul ve ciddi emarelerin varlığı ve bunun başka suretle tespitinin olanaksız olması durumunda, kurum en üst amirinin gerekli görmesi hâlinde, detaylı olarak veya beden çukurlarında arama yapılabilceği, detaylı aramanın, hükümlünün utanma duygusunu ihlal etmeyecek şekilde ve görevli dışında kimsenin görmemesini sağlayacak tedbirler alınarak gerçekleştirileceği, arama sırasında hükümlüye tek kullanımlık giyim önlüğü verileceği, arama sırasında önce bedenin üst kısmındaki giysilerin çıkarttırılacağı, bedenin alt kısmındaki

¹ 12/11/2021 tarihli ve 31657 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmeliğin 14 maddesi ile Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Yönetmeliğin 34. Maddesinde değişiklik yapılmıştır. Yapılan değişiklik aşağıdaki şekildedir.

“MADDE 14- Aynı Yönetmeliğin 34 üncü maddesinin ikinci fıkrasının birinci cümlesine “ciddi emarelerin varlığı ve” ibaresinden sonra gelmek üzere “bunun başka suretle tespitinin olanaksız olması durumunda,” ibaresi eklenmiş, “çıplak” ibaresi, “detaylı” şeklinde ve aynı fıkranın (a), (c) ve (ç) bentleri ile aynı maddenin dokuzuncu fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“a) Detaylı arama, hükümlünün utanma duygusunu ihlal etmeyecek şekilde ve görevli dışında kimsenin görmemesini sağlayacak tedbirler alınarak gerçekleştirilir. Arama sırasında hükümlüye tek kullanımlık giyim önlüğü verilir.”

“c) Detaylı arama sırasında bedene dokunulmaması için gerekli özen gösterilir ve görevli tarafından eldiven kullanılır. Aranılan kişinin beden çukurlarında bir şeyin bulunduğuna dair makul ve ciddi emarelerin bulunması hâlinde öncelikle, hükümlüden madde veya eşyanın kendisi tarafından çıkartılması istenir, aksi hâlde bunun zor kullanılarak gerçekleştirileceği bildirilir. Beden çukurlarındaki arama, cezaevi tabibi tarafından yerine getirilir.

ç) Detaylı arama, mümkün olan en kısa süre içinde bitirilir ve işlem tutanağına bağlanır, tutanakta arama yapan görevliler ile hükümlünün imzası bulunur. Hükümlünün imzadan kaçınması hâlinde bu durum tutanağına geçirilir.”

“(9) Arama ve sayımlar sırasında insan onuru ve haysiyetine saygı ile utanma duygusunun ihlal edilmemesi esastır. Bu kapsamda gerekli her türlü tedbir alınır.”

giysilerin üst kısmındaki giysiler giyildikten sonra çıkarttırılacağı, bu giysilerin de mutlaka aranacağı, detaylı arama sırasında bedene dokunulmaması için gerekli özenin gösterileceği ve görevli tarafından eldiven kullanılacağı, aranan kişinin beden çukurlarında bir şeyin bulunduğu dair makul ve ciddi emarelerin bulunması hâlinde öncelikle, hükümlüden madde veya eşyanın kendisi tarafından çıkartılmasının istenileceği, aksi hâlde bunun zor kullanılarak gerçekleştirileceğinin bildirileceği, beden çukurlarındaki aramanın cezaevi tabibi tarafından yerine getirileceği, detaylı aramanın, mümkün olan en kısa süre içinde bitirileceği ve bu işlemin tutanağa bağlanacağı, beden ve üst aramalarının aynı cinsiyetten güvenlik ve gözetim görevlileri tarafından yapılacağı,

Hükümlü ve Tutukluların Ziyaret Edilmeleri Hakkında Yönetmeliğin "*Ceza infaz kurumlarına girişte arama*" başlıklı 6. maddesinde; ceza infaz kurumu görevlileri ve dış güvenlik görevlileri de dâhil olmak üzere sıfat ve görevi ne olursa olsun, ceza infaz kurumlarına girenlerin duyarlı kapıdan geçmek zorunda olduğu, bu kişilerin üstlerinin metal dedektörle aranacağı, eşyaların x-ray cihazından veya benzeri güvenlik sistemlerinden geçirileceği ayrıca şüphe hâlinde elle aranacağı, bu cihazların bulunmadığı yerlerde arama ve kontrollerin elle yapılacağı, ancak milletvekilleri, mülkî amirler, hâkim, Cumhuriyet savcıları ve bu sınıftan sayılanlar, avukatlar, noterler, ceza infaz kurumları ve tutukevleri kontrolörleri, izleme kurulu başkan ve üyeleri, uluslararası sözleşmelerle yetkileri tanınmış kişi ve kuruluşların temsilcileri, ceza infaz kurumu ve tutukevi koruma birlik komutanı ile kurum müdürünün üstlerinin ağır cezayı gerektiren suçüstü hâlleri dışında elle aranamayacağı, duyarlı kapı cihazının ikazının sürmesi hâlinde ise bu kişiler ancak elle aramayı kabul ettikleri takdirde kuruma girebilecekleri,

Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetim, Dış Koruma, Hükümlü ve Tutukluların Sevk ve Nakilleri ile Sağlık Hizmetlerinin Yürütülmesi Hakkında Protokolün "*Ceza infaz kurumlarına giriş, arama ve kontroller*" başlıklı 5. maddesinin birinci fıkrasının (ç) bendinde hükümlü ve tutukluların kuruma kabul işlemleri sırasında, çıplak veya beden çukurlarında arama yapılmasına ihtiyaç duyulması halinde, Ceza İnfaz Kurumları Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirleri Hakkındaki Tüzüğü² 46. maddesindeki esaslara göre işlem yapılacağı,

hükme bağlanmıştır.

² Anılan Tüzük yürürlükten kaldırılmış olup, Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Yönetmelik hükümleri çerçevesinden işlem yapılmaktadır.

Yukarıda yer verilen hükümler göz önünde bulundurulduğunda detaylı aramalar hakkında iç hukukumuzda kapsamlı düzenlemelere yer verildiğine dair herhangi bir tereddüt bulunmamaktadır. Ancak Komisyonumuz, detaylı arama müessesesine ışık tutması bakımından hem Anayasa Mahkemesi hem de Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarına değinmenin konunun daha iyi anlaşılması bakımından elzem olduğu düşüncesini taşımaktadır.

Ceza infaz kurumunda güvenliğin temin edilmesi, düzensizliğin ve suç işlenmesinin önlenmesi amacıyla usulüne uygun yapılmak kaydıyla çıplak arama uygulamasının hukuka uygun olduğu konusunda tereddüt bulunmamaktadır (*Anayasa Mahkemesi Bireysel Başvuru Kararı*, [2014/2316](#), T. 15.02.2017, § 33; *AlHM, Dejneke/Polonya*, [9635/13](#), 01.06.2017, §. 60). Bir diğer ifadeyle çıplak arama ve hatta tam beden araması, hükümlü ve tutukluların kendi güvenliği de dâhil olmak üzere ceza infaz kurumunun güvenliğini sağlamak veya düzensizliğin ve suç işlenmesinin engellenmesi için zaman zaman gerekli görülebilmektedir (*Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Frérot/Fransa Kararı*, [70204/01](#), T. 12.06.2007, §, 38). Dolayısıyla uygulama öncesinde kurum güvenliği sağlama ile düzensizliğin veya suç işlenmesinin önlenmesi gerekçesiyle yapılacak çıplak aramalarda bu gerekliliğin ortaya konulması gerekmektedir (*Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Frérot/Fransa Kararı*, [70204/01](#), T. 12.06.2007, § 39).

Çıplak arama, mahiyeti itibarıyla özellikle mahremiyete yoğun müdahale oluşturan bir uygulama olduğundan çıplak aramanın beraberinde getirdiği kaçınılmaz rahatsızlık seviyesini aşacak şekilde yapılmaması gerekir. Aksi takdirde ilgilinin küçük düşmesine sebebiyet verilmesine bağlı olarak kötü muamele yasağının ihlal edilmesine neden olunması muhtemeldir (*Anayasa Mahkemesi Bireysel Başvuru Kararı*, [2017/37181](#), T. 13.10.2020, § 42). Dolayısıyla çıplak arama yapılırken göz önünde bulundurulması gereken en temel ilke, hükümlü veya tutukluların hemcinsi personel tarafından aranması, arama yapılan yerde başka bir hükümlü ve tutuklunun bulunmaması ve kaydedici cihaz bulunmamasıdır (*Anayasa Mahkemesi Bireysel Başvuru Kararı*, [2014/2316](#), T. 15.02.2017, § 35). Çıplak aramanın uygulama biçiminin, beraberinde getirdiği kaçınılmaz unsurların ötesine geçmesi, bireyin aşağılanması ya da küçük düşmesine sebebiyet vermesi hâlinde insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının ihlali sonucunu doğurabileceği unutulmamalıdır (*Anayasa Mahkemesi Bireysel Başvuru Kararı*, [2014/2316](#), T. 15.02.2017, § 60).

Ayrıca çıplak arama yapılırken tam çıplak olmama kuralının uygulanmasına muhakkak dikkat edilmesi gerekir. Bu konuda gereken her türlü tedbirin alınması büyük önem

taşımaktadır (*Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Wainwright/Birleşik Krallık Kararı, 12350/04, 26.9.2006, § 42*).

Yukarıda izah edilenler çerçevesinde konuya bakıldığında Komisyonumuz, detaylı aramaların meşru bir amaç ve zorunlu bir toplumsal ihtiyacın karşılanması için gerçekleştirilmesi, yapılan müdahalenin ceza infaz kurumunun düzen ve disiplininin sağlanması, bu hususun gerekçeleriyle birlikte ortaya konulması, orantılılık ilkesinin göz önünde bulundurulması ve insan onurunun zedelenmemesi için gereken azami tedbir ve dikkatin gösterilmesi gerekliliğine dikkat çektikten ve bu ilkeleri uygulayıcılara hatırlattıktan sonra usulüne uygun olarak gerçekleştirilen aramaların, keyfî ve bir insan hakkı ihlali uygulaması olmayıp aksine kamu yararını tesis amacıyla başvuru hukuki bir enstrümandan öte bir amaç taşımadığı kanaatine ulaşmıştır.

Ancak Komisyonumuz, detaylı aramaların gerek mevzuatta gerek mahkeme içtihatlarında belirlenen usullere sıkı bir biçimde riayet edilmek suretiyle yapılması ve aksi davranışlarda bulunan görevliler hakkında da her türlü takibatın yapılması gerektiğini bir kez daha vurgular.

Diğer taraftan Komisyonumuzun aramalar konusunda daha önceki raporlarında da istikrarlı bir biçimde işaret ettiği hususların göz önünde bulundurularak mevzuatta gerekli değişikliklerin yapılması, uygulamada meydana gelen yanlış anlaşımaların ve sorunların ortadan kaldırılması bakımından Komisyonumuz tarafından olumlu bir gelişme olarak kabul edilmektedir.

c. Sayımlar

Sayımların koşulların avlusunda yapıldığı ve hasta hükümlü ve tutukluların sayım için yatakhane den inmekte zorlandıkları şikâyetleri Komisyonumuza iletilmiştir.

Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Yönetmeliğin “*Arama, güvenlik tatbikatı ve sayım*” başlıklı 34. maddesinde sekizinci fıkrasında sayımların yatma planları da göz önünde bulundurularak odalarda yapılacağı, sayımın yapıış şeklinin, kurum güvenliğini tehlikeye düşürmeyecek biçimde odada bulunan hükümlülerin sayısı dikkate alınarak idare tarafından belirleneceği ve dokuzuncu fıkrasında da arama ve sayımlar sırasında insan onuru ve haysiyetine saygı ile utanma duygusunun ihlal edilmemesinin esas olduğu ve bu kapsamda gerekli her türlü tedbir alınacağı hükme bağlanmıştır.

Anılan hüküm göz önünde bulundurulduğunda sayımların koğuşların avlularında değil, yatma planları da göz önünde bulundurularak odalarda yapılması gerekmektedir. Ayrıca Komisyonumuz sayıma çıkamayacak derecede hasta yahut engelli olanların sayımlarının kurum güvenliğini tehlikeye düşürmeyecek biçimde yatakhanelerde yapılmasını tavsiye etmektedir.

d. Muayene, Tedavi ve Hastaneye Sevk

Kelepçeli muayene ve tedavi konusundaki şikâyetlerle ilgili olarak Komisyonumuz öncelikle hükümlü veya tutukluların ceza infaz kurumu dışında bulundukları süre boyunca kaçmalarının önlenmesi ve kendilerine veya başkalarına zarar vermelerinin önüne geçilebilmesi amacıyla kolluk görevlileri tarafından kelepçe gibi bedensel hareketleri kısıtlayıcı araçların kullanılmasının kural olarak mümkün olduğunu ancak bu araçların kullanımının tedbirin amacını aşacak boyuta ulaşmaması gerektiğini aksi takdirde kötü muamele yasağının ihlal edileceğini hatırlatma ihtiyacı duyar (*Anayasa Mahkemesi Bireysel Başvuru Kararı, [2018/6657](#), 24.03.2021, § 33-34*). Bir diğer ifadeyle hükümlü ve tutukluların hastaneye nakilleri veya hastanede bulundukları sürede kelepçe kullanılması tek başına kötü muamele oluşturmamaktadır. Ancak kelepçeleme tedbirin gerekli olmadığı hâlde veya kelepçelenen kişinin fiziksel özelliklerinin dikkate alınmadan orantısız kullanımının kötü muamele oluşturacağı şüphesizdir (*Anayasa Mahkemesi Bireysel Başvuru Kararı, [2016/1616](#), 15.09.2020, § 42*). Dolayısıyla hangi gerekçelerin kelepçe kullanılmasını gerektirdiğinin uygulama öncesinde açık bir biçimde ortaya konularak ileride ortaya çıkabilecek hak ihlali iddialarının engellenmesi gerekmektedir.

Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetim, Dış Koruma, Hükümlü ve Tutukluların Sevk ve Nakilleri ile Sağlık Hizmetlerinin Yürütülmesi Hakkında Protokolün 38. maddesinin birinci fıkrasında ceza infaz kurumu müdürlüğü bulunan yerlerdeki hastanelerde firara karşı engellerin bulunduğu muhafazalı muayene odaları oluşturulacağı ve ikinci fıkrasında da hükümlü ve tutukluların hastanelerdeki muayenelerinin firara karşı engellerin bulunduğu muhafazalı odalarda yapılacağı, jandarma personelinin muayene esnasında oda dışında bulunacağı ve gerekli güvenlik tedbirlerini alacağını, doktorun yazılı olarak talep etmesi halinde jandarma personelinin, hükümlü ve tutuklunun kadın olması durumunda ise varsa öncelikle kadın infaz ve koruma memurunun muayene odasında bulunacağı hükme bağlanmıştır.

Yukarıda zikredilen mevzuat ve mahkeme içtihatları kapsamında muayenelerin kelepçeli olarak yapıldığı ve bu uygulamanın kabul edilmemesi halinde muayenenin

yaptırılmayarak hükümlü ve tutukluların kuruma geri getirildiği şikâyetleri karşısında mezkûr Protokol hükmünün titizlikle uygulanmasına özen gösterilmesi gerekmektedir. Ayrıca doktorun yazılı olarak talep etmesi kaydının hangi hallerde geçerli olacağına dair Protokole açık bir hüküm konulabileceği gibi bu talebin gerekçelendirilerek bir nüshasında da muayene edilecek hükümlü ve tutukluya verilmesi yönünde düzenleme yapılması uygun olacaktır. Bu şekilde kelepçeli muayene uygulamalarında keyfiliğin önüne geçilebilecek ve personelin daha dikkatli davranması sağlanmış olacaktır.

Hürriyetinden mahrum bırakılan kişilerin hasta olmaları halinde Devletin bu kişilere gerekli tıbbi yardımı sağlama yükümlülüğü bulunduğunu, bu yükümlülüğün gereği gibi yerine getirilmemesi durumunda ilgilinin hayatı veya vücut bütünlüğü bakımından tehlike arz eden acil bir duruma, ağır veya uzun süreli bir acı çekmesine sebebiyet verilmiş olması veya bu sonuçlar gerçekleşmemesine rağmen ilgilinin tıbbi yardımdan mahrum kalmış olması nedeniyle yaşadığı stres, huzursuzluk veya aşağılanma hissine bağlı olarak muamelenin insan haysiyeti ile bağdaşmayan düzeye ulaşacak ciddiyyette olması hâlinde Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının ihlaline neden olabilmektedir (*Anayasa Mahkemesi Bireysel Başvuru Kararı*, [2015/7162](#), 23.01.2019, § 53). Bir diğer ifadeyle bir kişinin insan onuruna saygıyı gerektiren koşullarda tutulmasını teminen Devletin gerekli tıbbi yardımı sağlaması ve bu suretle hükümlü ve tutukluların sağlık ve esenliğini koruması gerekmektedir (*Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Paladi/Moldova*, [39806/05](#), 10.03.2009, § 71).

Ceza infaz kurumlarında sağlık konusunda yaşanan sorunun en önemli nedenlerinden birinin personel eksikliği olması nedeniyle bu alanda ihtiyaç duyulan yeteri kadar personelin istihdam edilerek sorunun çözülmesi gerekmektedir. Sağlık personeli konusunda yaşanan sıkıntıların çözülmesi adına Sağlık Bakanlığı ve Adalet Bakanlığı Arasında Ceza İnfaz Kurumlarındaki Sağlık Hizmetlerinin Düzenlenmesi Hakkında Protokolde gereken düzenlemeler yapılarak belli sayının üzerinde hükümlü ve tutuklu barındırılan ceza infaz kurumlarında, kurum kapasitesine bağlı olarak bulundurulacak doktor ve diğer sağlık personeli sayılarının açıklığa kavuşturulması seçeneğinin göz önünde bulundurulması uygun olacaktır. Aynı protokolün 5. maddesine göre; 1000 ve üzerinde hükümlü ve tutuklu bulunan her kurumda aile hekimliği pozisyonu ihdas edilerek sağlık hizmeti sunulmakta ve kampüs içerisinde bulunup 1000 ve üzerinde hükümlü ve tutuklu barındıran kurumlar da bu kapsamda değerlendirilmektedir. Hükümlü ve tutuklu sayısı 1000'e kadar olan kurumlar durumu uygun olan en fazla üç aile hekimine bağlanmakta, ilgili aile hekimi sağlık hizmetini, gezici sağlık

hizmeti kapsamında vermektedir. Aile hekimliği uygulamasına geçilmemiş illerde ise hükümlü ve tutuklu ile personel sayısı 1000'in üzerinde olan kurumlarda haftada 5 tam gün, 500 ila 1000 arasında olan kurumlarda haftada 5 yarım gün, 500'ün altında olan kurumlarda haftada 2 yarım gün tabipli sağlık hizmeti verilmektedir. Anılan madde uyarınca sağlık hizmetinin ne şekilde görüleceği, kurumda barındırılan hükümlü ve tutuklu sayısına göre belirlendiğinden, bu maddede değişiklikle belirlenen sayıların azaltılarak hizmetin daha etkin bir biçimde yerine getirilmesinin sağlanması Komisyonumuzca tavsiye olunmaktadır.

Bünyan ceza infaz kurumları kampüsünde incelenen bütün kurumlarındaki hükümlü ve tutuklular tarafından dile getirilen ortak hususlardan bir tanesi, diş hekimine ulaşamamaktan yahut ulaşılabilse bile tam olarak tedavi görememekten kaynaklı sorunlardır. Hükümlü ve tutukluların nitelikli sağlık hizmetine ulaşması ivedilikle sağlanmalıdır.

e. Kendi İstekleri ile Nakil

İsteğe bağlı nakil taleplerinin gerek Covid-19 salgını öncesinde gerekse bu dönemde karşılanmadığı, öyle ki kimi hükümlü ve tutukluların bu taleplerin karşılanmaması nedeniyle yıllardır aile görüşü yapamadığı, bu durumun da aile ilişkilerinin zayıflamasına ve hükümlü ve tutukluların psikolojileri üzerinde olumsuz etkilerinin olduğuna dair şikâyetler, yapılan incelemelerde sıklıkla karşılaşan şikâyetlerin başında gelmektedir.

Anayasa, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Kanun hükümlerinin hükümlü ve tutuklulara barındırılacakları ceza infaz kurumunu seğme hakkı vermediği ve hükümlü ve tutukluların ailelerinden veya evlerinden belirli bir mesafeye yerleştirilebilmelerinin hapsedilmenin kaçınılmaz bir sonucu olduğu açıktır (*Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Polyakova ve Diğerleri/Rusya*, [35090/09](#) ve *Diğer  Başvuru*, 07.03.2017, ř 100). Dolayısıyla bir kişinin hapsedilmesi, doğası gereği o kişinin özel ve aile hayatına sınırlama getirmektedir (*Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Messina/İtalya*, [25498/94](#), 28.09.2000, ř 61). Ancak ziyaretlerin çok zor koşullarda gerçekleştirilebildiği veya imknsız hale geldiği durumlarda hükümlü ve tutukluları ailesinden çok uzak bir ceza infaz kurumunda tutmak, aile üyelerinin kişiyi ziyaret etmesini engellediğinden ve bu ziyaretler, aile hayatını sürdürmek için hayati önem taşıdığından, adil bir dengenin kurulması gerekmektedir. Dolayısıyla yakın aile üyeleriyle temasın sürdürülmesine yönelik çalışmaların yapılmasının aile hayatına saygının önemli bir parçası olduğu konusunda tartışma yoktur (*Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Vintman/Ukrayna*, [28403/05](#), 23.10.2014, ř 78). Komisyonumuz, isteğe bağlı nakil talepleri konusunda yukarıda zikredilen hususları, Covid-19 salgını sürecinin getirdiği zaruretlerden

bağımsız olarak hatırlatma ihtiyacı duyar. Bu bağlamda Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun “*Kendi İstekleri İle Nakil*” başlıklı 54. maddesinin öngördüğü koşulları taşımak kaydıyla aile hayatının devamlılığının sağlanması için özellikle çok uzun sürelerden beri aile ziyareti gerçekleştirememiş hükümlülerin isteğe bağlı nakillerinin, salgın sürecinin gereklilikleri saklı kalmak kaydıyla, gerçekleştirilmesinin uygun olacağı düşünülmektedir.

f. Beslenme

Yemeklerin yeterli ve besleyici olmadığı, yemek çeşitliliğinin çok sınırlı olduğu ve protein bazlı yemeklerin çok az verildiği, kahvaltıda verilen besin maddelerinin miktarlarının çok düşük olduğu gerek incelenen Kurumda gerekse diğer ceza infaz kurumlarında hükümlü ve tutuklular tarafından yoğun olarak dile getirilmektedir.

İncelemenin yapıldığı tarih itibarıyla hükümlü ve tutuklular ile görevi başında bulunan personel için belirlenen günlük iye miktarının 11,50TL, ceza infaz kurumunda barındırılan çocuk hükümlü ve tutuklular için 23,00TL ve kurumda annesiyle birlikte kalan çocuklar ve süt emziren hükümlü ve tutuklu anneler ve hamileler için de günlük iye bedeli 23,00TL olarak belirlenmiştir.

Yemeklerin yeterli ve besleyici olmadığı, yemek çeşitliliğinin sınırlı olduğu ve protein bazlı yemeklerin çok az verilmesine dair şikâyetlerin en önde gelen nedenlerinden birinin günlük iye bedelinden kaynaklandığı Komisyonumuz tarafından düşünülmektedir. Dolayısıyla bu yöndeki şikâyetlerin önüne geçilmesi amacıyla günlük iye bedelinde iyileştirme yapılmasının, şikâyetlerin önüne geçilmesi bakımından gerekli olduğu düşünülmektedir.

g. Telefon ile Haberleşme

Anayasa Mahkemesi, özellikle diğer haberleşme yöntemlerinin yeterli düzeyde kullanılabilir olduğu durumlarda Anayasanın 22. maddesinin hükümlü ve tutukluların telefonla görüşmesini muhakkak güvence altına aldığı şekilde yorumlanmasının mümkün olmadığını ve hükümlü ve tutukluların dış dünya ile haberleşmesinin sağlanmasında kamusal makamların takdir yetkisinin geniş yorumlanması gerektiğine, bir diğer ifadeyle haberleşme yöntemlerinden bir veya birkaçının kullanılabilirdiği ve yeterli olduğu durumlarda hükümlü ve tutukluların telefonla görüşmesine izin verilmemesinin tek başına haberleşme hürriyetinin ihlali olarak değerlendirilemeyeceğine hükmetmiştir. Ancak hükümlü ve tutuklulara diğer haberleşme araçları ile birlikte telefon ile görüşme imkânı verildikten sonra bu hakka yapılacak sınırlandırmaların muhakkak kanunla meşru bir amaçla ve demokratik toplum düzeninin

gereklerine uygun şekilde yapılması ve ölçülü olması gerekmektedir (*Anayasa Mahkemesi Bireysel Başvuru Kararı*, [2017/19534](#), 18.06.2020, § 45). Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de telefon olanaklarıyla ilgili olarak, özellikle yazışma yoluyla iletişim olanaklarının mevcut ve yeterli olduğu durumlarda, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 8. maddesinin hükümlü ve tutuklulara telefon görüşmesi yapma hakkını güvence altına aldığı şeklinde yorumlanamayacağı ve ceza infaz kurumu yetkilileri tarafından telefon olanakları sağlandığında, ceza infaz kurumunun olağan ve makul koşulları dikkate alınarak meşru kısıtlamalara tabi tutulabileceğine hükmetmiştir (*Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, A.B./Hollanda*, [37328/97](#), 29.01.2002, § 92-93).

Bu kapsamda Komisyonumuz 20 dakika olarak öngörülen telefonla görüşme süresinin 2 seferde 10' ar dakika olarak kullandırılmasından memnuniyet duymaktadır.

Telefon aramalarında karşı tarafın telefona çıkmamasının hükümlü ve tutukluların telefon haklarını kaybetmelerine neden olduğu yönündeki şikayetler dikkate alınmalıdır. Özellikle Covid-19 salgını sürecinde hükümlü ve tutukluların dış dünya ve özellikle aileleri ile iletişim kurmalarının en etkili yollarından bir tanesinin telefon görüşmesi olduğu gerçeği karşısında, hükümlü ve tutuklulara tanınan telefonla görüşme hakkının karşı tarafa ulaşılamaması durumunda yitirilmesinin kabulü mümkün değildir. Dolayısıyla ceza infaz kurumunun işleyişine olumsuz bir etki oluşturmaması kaydıyla, hükümlü ve tutukluların telefonla görüşme haklarının azami ölçüde kullandırılması ve hak kaybına uğramalarının önüne geçilmesi gerekmektedir.

h. Mektup ile Haberleşme

Hükümlü ve tutuklular tarafından dile getirilen şikâyetlerden bir tanesi Kürtçe yazılmış kitap ve mektupların ilgisine teslim edilmemesi ve dışarıya gönderilen Kürtçe mektupların çıkışının yapılmamasıdır. Kurum idaresin bu uygulamaya gerekçe olarak mektubun tercümesinin yapılması için tercüme hizmeti ücreti talep ettiği iddiası bulunmaktadır.

Hükümlünün mektup, faks ve telgrafları alma ve gönderme hakkı, Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 68. maddesinde düzenlenmiştir. 68. maddenin 1'inci fıkrası uyarınca, hükümlü kendisine gönderilen mektup, faks ve telgrafları alma ve ücretleri kendisince karşılanmak koşuluyla, gönderme hakkına sahiptir. 68. maddenin 2'nci fıkrası uyarınca, hükümlü tarafından gönderilen ve kendisine gelen mektup, faks ve telgraflar; mektup okuma komisyonu bulunan kurumlarda bu komisyon, olmayanlarda kurumun en üst amirince denetlenir. 68'inci maddenin 3'üncü fıkrasında, Kurumun asayiş ve güvenliğini tehlikeye

düşüren, görevlileri hedef gösteren, terör ve çıkar amaçlı suç örgütü veya diğer suç örgütleri mensuplarının haberleşmelerine neden olan, kişi veya kuruluşları paniğe yönltecek yalan ve yanlış bilgileri, tehdit ve hakareti içeren mektup, faks ve telgraflar hükümlüye verilmeyeceği hükmü düzenlenmiştir.

Kanunun 68. maddenin üçüncü fıkrası uyarınca, Kurum idaresinin mektupların içeriğine ilişkin denetim yapma yetkisi ve yükümlülüğü bulunmaktadır. Türkçe dışındaki dillerde yazılmış olan mektupların içeriğinin mevzuata uygun olup olmadığının denetlenebilmesi için ya ilgili dili bilen personel istihdam edilmesi yahut tercüme hizmeti alınması gerekmektedir. Ancak Kanunun 68. maddesi, tercüme masraflarının cezaevi yönetimi tarafından karşılanmasını zorunlu kılmamaktadır.

Anayasa Mahkemesi, mektupla haberleşmenin kısıtlanması nedeniyle yapılan bir bireysel başvuru kararında '*Mektup gönderme ve almanın ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlülerin ve tutukluların dış dünya ile en önemli bağlantısı olduğu gerçeğini gözönünde bulundurarak ceza infaz kurumu yetkilileri, dış dünyayla yeterli bir iletişim sürdürmelerinde mahpuslara yardım etmelidirler.*' tespitinde bulunmaktadır. (Anayasa Mahkemesi Bireysel Başvuru Kararı, [2014/971](#), 19/04/2017, §28)

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de bir kararında, hükümlü yahut tutuklunun mektubunun, ancak içeriği cezaevinde güvenlik ve düzeni tehlikeye sokabileceği zaman ya da cezaevi personelini hedef gösterdiği, terör örgütleri, organize suç örgütleri veya diğer suç örgütleri arasında iletişim sağladığı, bireylerde ya da kurumlarda panik yaratacak nitelikte yanlış ve yanıltıcı bilgi ya da tehdit veya hakaret içerdiği durumlarda alıcıya gönderilmeyebileceğini belirlemekle birlikte; Türkçe dışındaki bir dilde yazılan mektupların nasıl muamele göreceği konusunda bir yasal çerçevenin olmaması, konunun ceza infaz kurumlarının uygulamaları çerçevesinde ele alınması, Türkçe dışındaki mektupların çevirilerinin hangi usulle yapılacağına dair bir yasal düzenlemenin olmaması, yapılacak profesyonel çevirinin ücretinin kim tarafından karşılanacağını net olmaması gerekçeleriyle konuyla ilgili başvuruda AİHS'nin 8'inci maddesine aykırılık görerek hak ihlali kararı vermiştir. (Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, *Mehmet Nuri Özen ve Diğerleri vs. Türkiye*, [15672/08](#), 15.03.2011, § 58-59)

Türkiye İstatistik Kurumunun ülkemiz ceza infaz kurumlarında bulunan yabancı uyruklu hükümlülere ilişkin istatistikleri incelendiğinde, 2011 yılında 274 yabancı uyruklu hükümlü ve tutuklu bulunduğu, bu sayının yıllar içerisinde istikrarlı bir şekilde arttığı, 2020

yılında yabancı uyruklu hükümlü sayısının 3048'e yükseldiği görülmektedir. Bahsi geçen istatistiklere yabancı uyruklu tutuklu sayıları dahil değildir. Ülkemizin özellikle son 10 yılda yurtdışından aldığı göçmen sayısı ciddi oranda artmıştır. Ceza infaz kurumlarında bulunan yabancı uyruklu sayısındaki artış Komisyonumuzun yaptığı incelemelerde de gözlemlenmektedir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları ve Anayasa Mahkemesi kararları bir bütün olarak değerlendirildiğinde ve ceza infaz kurumlarındaki yabancı uyruklu hükümlü ve tutuklu sayıları dikkate alındığında, Komisyonumuz, Türkçe olmayan dillerde yazılan mektupların değerlendirilebilmesi ve ilgilisine ulaşabilmesine yönelik mevzuatın yeniden düzenlenmesi ve konunun netleştirilmesi, konunun ceza infaz kurumu idaresinin takdirinden çıkarılması, yapılacak olan düzenlemenin ise hükümlü ve tutukluların mektupla iletişimini kolaylaştıracak nitelikte olması gerektiği tavsiyesinde bulunmaktadır.

i. Dışarıyla İlişkiler ve Ziyaretler

Covid-19 salgını nedeniyle sadece kapalı görüş yapılabilirdi ancak normalleşme süreci göz önünde bulundurulduğunda açık görüş yapma imkânının da tanınması gerektiğine dair talepler yoğun olarak dile getirilmekle beraber, salgın sürecinde alınan ve alınacak tedbirlere salgının seyrine bağlı olarak Koronavirüs Bilim Kurulunun tavsiyeleri uyarınca karar verildiğinden, Komisyonumuz bu konuda herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

j. Süreli veya Süresiz Yayınlardan Yararlanma

Mahkeme tarafından hakkında yasaklama kararı olmamasına rağmen birçok yayının ve gazetenin hükümlü ve tutuklulara verilmemesine dair şikâyetler konusunda Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun “*Süreli ve süresiz yayınlardan yararlanma hakkı*” başlıklı 62. maddesinde kapsamlı düzenlemelere yer verilmiştir. Anılan maddede hükümlülerin, mahkemelerce yasaklanmamış olması koşuluyla süreli ve süresiz yayınlardan bedelini ödeyerek yararlanma hakkına sahip olduğu, resmî kurumlar, üniversiteler, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ile mahkemelerce yasaklanmamış olması koşuluyla Cumhurbaşkanınca vergi muafiyeti tanınan vakıflar ve kamu yararına çalışan dernekler tarafından çıkartılan gazete, kitap ve basılı yayınların, hükümlülere ücretsiz olarak ve serbestçe verileceği, eğitim ve öğretimine devam eden hükümlülerin ders kitaplarının denetime tâbi tutulamayacağı, kurum disiplinini, düzenini veya güvenliğini bozan ya da tehlikeye düşüren, hükümlülerin iyileştirilmesi amacına ulaşmayı zorlaştıran yahut müstehcen haber, yazı, fotoğraf ve yorumları kapsayan hiçbir yayının hükümlüye verilmeyeceği, Basın İlân Kurumu aracılığıyla resmî ilan

ve reklam yayınlama hakkı bulunmayan gazetelerin ceza infaz kurumuna kabul edilmeyeceği ancak ilan ve reklamın geçici süreyle kesilmesi hâlinin bu hükmün dışında olduğu ve yabancı dilde yayımlanmış gazete ve dergilerin ceza infaz kurumuna kabul edilmesinde Adalet Bakanlığının yetkili olduğu hükme bağlanmıştır.

Sürelî ve süresiz yayınlardan yararlanma hakkına dair uyumsuzluklar müteaddit defalar Anayasa Mahkemesi kararlarına da konu olmuş ve Yüksek Mahkeme bu konuda kapsamlı kriterleri aşağıdaki şekilde ortaya koymuştur:

"37. Anayasa Mahkemesi, mevcut başvuruya benzer şikâyetlerde derece mahkemelerinin ve kamu gücünü kullanan diğer organların gerekçelerinin ilgili ve yeterli sayılabilmesi için kararlarda bulunması gereken ve benzer başvuruların koşullarına göre değişebilecek unsurları şu şekilde belirlemiştir:

i. Başvurucunun hangi suçtan dolayı hangi tür ceza infaz kurumunda bulunduğu ve başvurucunun bulunduğu ceza infaz kurumu ile işlediği suçun söz konusu tedbirin alınmasında bir etkisinin bulunup bulunmadığı değerlendirilmelidir.

ii. Bir yayının tümünün veya bir kısmının mahkûma verilmemesi şeklindeki kısıtlamanın mahkûmun ıslahı ile bağlantısı var ise yayının içeriği ile mahkûmun ıslahı arasındaki ilişkinin tam olarak gösterilmesi gerekir.

iii. Her mahpusun toplumsal geçmişi ve suç sicili, entelektüel kapasitesi ve kabiliyeti, şahsi tabiatı, hapis cezasının süresi ve tahliye edildikten sonrası için beklentileri dikkate alınmalıdır.

iv. Bu bağlamda söz konusu yayınların, terör suçlarından mahpus olan kişilerin iddia edilen mağduriyetlerin sorumlusu olarak gördükleri kişilere veya devlete karşı daha fazla şiddete yönelmelerine sebebiyet verip vermediği değerlendirilmelidir.

v. Mahpusa verilmeyen sürelî veya süresiz yayının cinsi, içeriği, yayımlayanı ve sorunlu görülen kısımların hangileri olduğu belirtilmeli ve mahpusa verilmesi sakıncalı bulunan kısımların detaylı analizi yapılmalıdır.

vi. Böyle bir analizin yapılabilmesi için eğer söz konusu yayının terör örgütleriyle veya terör faaliyetlerinin meşru gösterilmesiyle bir ilişkisi varsa mahpusun ifade özgürlüğü ile demokratik toplumun terör örgütlerinin faaliyetlerine karşı kendini korumaya ilişkin meşru hakkı arasında denge kurulmalıdır.

vii. Zikredilen dengelemenin yapılabilmesi için;

- Bütünyle ele alındığında müdahaleye konu yayının özel bir kişiyi, kamu görevlilerini, halkın belirli bir kesimini veya devleti hedef gösterip göstermediğinin, onlara karşı şiddete teşvik edip etmediğinin,

- Bireylerin fiziksel şiddet tehlikesine maruz bırakılıp bırakılmadığının, bireylere karşı nefreti alevlendirip alevlendirmedeğinin,

- Yayında iletilen mesajda şiddete başvurmanın gerekli ve haklı bir önlem olduğunun ileri sürülüp sürülmediğinin,

- Şiddetin yüceltilip yüceltilmediğinin; kişileri nefrete, intikam almaya, silahlı direnişe tahrik edip etmediğinin,

- Suçlamalara yer vererek veya nefret uyandırarak ülkenin bir kısmında veya tamamında daha fazla şiddete sebebiyet verip vermeyeceğinin,

- Söz konusu yayında yer alan ifadelerin ceza infaz kurumunun güvenliğini, disiplinini ve düzenini tehlikeye düşürüp düşürmediğinin,

- Terör ve çıkar amaçlı suç örgütü veya diğer suç örgütleri mensuplarının örgütsel amaçlı olarak haberleşmelerine neden olup olmadığının,

- Kişi veya kuruluşları paniğe yöneltecek yalan ve yanlış bilgileri, tehdit ve hakaret oluşturan ifadeleri içerip içermediğinin,

- Yayın tarihinde veya mahpusa verilmesinin istendiği sırada ülkenin bir kısmında veya tamamında çatışmaların yoğunluk derecesi ile ceza infaz kurumu ve ülkedeki tansiyonun yükseklik derecesinin yayının mahpusa verilmesine etki edip etmediğinin,

- Karara konu sınırlayıcı tedbirin, demokratik bir toplumda zorlayıcı bir toplumsal ihtiyacın karşılanması amacına yönelik olup olmadığının ve tedbirin başvurulabilecek en son çare niteliğinde bulunup bulunmadığının,

- Son olarak sınırlamanın, güdülen kamu yararı amacını gerçekleştirmek için ifade özgürlüğüne en az müdahale eden ölçülü bir sınırlama niteliğinde olup olmadığının yayının içeriğiyle birlikte değerlendirilmesi gerekir." (Anayasa Mahkemesi Bireysel Başvuru Kararı, [2015/18100](#), 12.09.2018; Anayasa Mahkemesi Bireysel Başvuru Kararı, [2015/16870](#), 21.03.2018, § 29-30; Anayasa Mahkemesi Bireysel Başvuru Kararı, [2015/18932](#), 22.03.2018, § 28; Anayasa Mahkemesi Bireysel Başvuru Kararı, [2015/15980](#), 22.03.2018, § 28)

Yukarıda zikredilen mevzuat hükümleri ve Anayasa Mahkemesi kararları bir bütün olarak değerlendirildiğinde bir yayın hakkında mahkemelerce yasaklama kararı verilmemiş olması, o yayının doğrudan doğruya hükümlü ve tutukluya verilmesini gerektirmez. Hakkında yasaklama kararı verilmemenin yanında talep edilen süreli veya süresiz yayının kurum disiplinini, düzenini veya güvenliğini bozan ya da tehlikeye düşüren, hükümlülerin iyileştirilmesi amacına ulaşmayı zorlaştıran yahut müstehcen haber, yazı, fotoğraf ve yorumları kapsayan nitelikte de olmaması gerekir. Dolayısıyla talep edilen yayınların bu hükümler çerçevesinde değerlendirilmesi gerekmektedir. Ancak süreli ve süresiz yayınların hakkaniyete uygun ve Anayasa Mahkemesinin öngördüğü kriterleri karşılayan bir yöntemle hükümlü ve tutuklulara tesliminin sağlanması amacıyla etkin ve denetlenebilir bir usulün tesis edilmesi gerektiği Komisyonumuz tarafından düşünülmektedir.

k. Radyo, Televizyon Yayınları ile İnternet Olanaklarından Yararlanma

Kimi televizyon kanallarının talep edilmesine rağmen yayın listesine dâhil edilmediğine dair şikâyetler de Komisyonumuz tarafından öncelikle mevzuat hükümleri çerçevesinde değerlendirilmiştir.

Televizyon yayınlarından yararlanma hakkı, Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 67. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre; hükümlü ve tutuklular, ceza infaz kurumlarında merkezî yayın sistemi bulunduğu takdirde bu sisteme bağlı olarak radyo ve televizyon yayınlarını izleme hakkına sahiptir. Merkezî yayın sistemi bulunmayan kurumlarda, yararlı olmayan yayınların izlenmesini ve dinlenmesini engelleyecek önlemler alınmak suretiyle bağımsız anten kullanılarak televizyon ve radyo izlenmesine ve dinlenmesine izin verilmekte, bu cihazlar, bedeli kendisi tarafından ödenmek koşuluyla hükümlü adına kurumca satın alınmakta ve her ne biçimde olursa olsun dışardan gelenler tarafından getirilen radyo, televizyon ve bilgisayarlar kuruma alınmamaktadır.

Unutmamak gerekir ki, ceza infaz kurumunda bulunmanın kaçınılmaz sonucu olarak merkezî yayın sistemi kapsamında tüm hükümlü ve tutukluların ortak erişimine açılacak bir kanal listesi hazırlanması zorunlu olup, herkes için bireysel bir yayın listesinin oluşturulması mümkün değildir. Merkezî yayın kapsamında gösterilecek kanalların tespitinde ise hükümlü ve tutukluların bireysel talepleri göz önüne alınmaktadır. Yayın listelerinin ne suretle oluşturulacağı yönünde mevzuatta açık bir hüküm bulunmamasına rağmen idare ve gözlem kurulları, demokratik bir yöntem tercih ederek hükümlü ve tutuklular arasında anket yaparak merkezî yayında bulunacak kanalları belirlemektedir. Ancak yayın listesinin belirlenmesi

amacıyla yapılan ankette bir kanalın tercih edilmesi, o kanalın yayın listesine alınması için tek başına yeterli değildir (*Anayasa Mahkemesi Bireysel Başvuru Kararı, BN. [2014/4397](#), T. 21.09.2016 § 44*). Bu yayın listesi oluşturulurken kurumun imkânları, kurum kapasitesi ile infaz hukukunun gerekliliklerinin göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (*Anayasa Mahkemesi Bireysel Başvuru Kararı, BN. [2014/13310](#), T. 18.07.2018 § 23*). Bu konuda infaz hukukunun gerekliliklerinden en önemlisi, kurum güvenliğinin sağlanmasıdır. Bu gereklilik karşısında kurum güvenliğini tehlikeye düşürecek nitelikte yayın yapan kanalların yayın listesine alınmamasının hukuka aykırılık teşkil etmeyeceği açıktır.

Diğer taraftan ceza infaz kurumlarında düzenin ve güvenliğin sağlanması ve bu hususu tehdit edecek her türlü uygulamanın engellenmesi, kurum idaresinin başlıca görevidir. Dolayısıyla talep edilen kanal veya kanalların izlenmesine izin verilmesi durumunda adli ve terör hükümlüleri arasında infiale neden olabilme riski öncelikle göz önünde bulundurulmalıdır. Yapılan ankette yüksek talep görmesine rağmen ceza infaz kurumunda düzen ve disiplinin sağlanması amacıyla herhangi bir kanalın merkezî yayına alınmaması mümkündür. Kaldı ki, RTÜK tarafından söz konusu kanalın yasaklanmamış olması da ankette yüksek talep gören kanalın yayın listesine alınması için yeterli değildir (*Anayasa Mahkemesi Bireysel Başvuru Kararı, BN. [2014/4397](#), T. 21.09.2016 § 45*). Yayın listesinde bulunacak kanallar belirlenirken bazılarının liste dışında bırakılması, ceza infaz kurumlarında düzenin ve güvenliğin sağlanması ve kamu düzeninin sağlanması amacıyla demokratik toplum düzeni bakımından Komisyonumuz tarafından da gerekli görülmektedir.

I. Dilekçe Hakkının Kullanılması

Dilekçelerin işleme alınmadığı veya alınanların çok geç cevaplandırıldığı iddiaları genel olarak dile getirilmiş olup Komisyonumuz, bu şikâyetlerle ilgili olarak öncelikle Anayasanın 74. maddesinde ifadesini bulan vatandaşlar ve karşılıklılık esası gözetilmek kaydıyla Türkiye’de ikamet eden yabancılar kendileriyle veya kamu ile ilgili dilek ve şikâyetleri hakkında, yetkili makamlara ve Türkiye Büyük Millet Meclisine yazı ile başvurma hakkına sahip olduğu ve kendileriyle ilgili başvuruların sonucunun gecikmeksizin dilekçe sahiplerine yazılı olarak bildirilmesi gerektiği kuralını hatırlatma ihtiyacı duymaktadır.

m.İyi Hâl Değerlendirmesinin Yapılmaması

İnceleme yapılan kurumlarda iyi hal değerlendirmesi yapılmadığı için denetimli serbestlik hakkından yararlanılmadıklarına dair şikâyetler hükümlüler tarafından yoğun olarak dile getirilmiştir.

Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 89. maddesinin;

Birinci fıkrasında hükümlülerin, ceza infaz kurumlarında bulundukları tüm aşamalarda, ceza infaz kurumlarının düzen ve güvenliği amacıyla konulmuş kurallara uyup uymadıkları, haklarını iyi niyetle kullanıp kullanmadıkları, yükümlülüklerini eksiksiz yerine getirip getirmedikleri, uygulanan iyileştirme programlarına göre toplumla bütünleşmeye hazır olup olmadıkları, tekrar suç işleme ve mağdura veya başkalarına zarar verme riskinin düşük olup olmadığı hususlarında idare ve gözlem kurulu tarafından iyi hâlin belirlenmesine esas olmak üzere en geç altı ayda bir değerlendirmeye tabi tutulacakları,

İkinci fıkrasında infazın tüm aşamalarında hükümlülerin katıldığı iyileştirme ve eğitim-öğretim programları ile spor ve sosyal faaliyetler, kültür ve sanat programları, aldığı sertifikalar, kitap okuma alışkanlığı, diğer hükümlü ve tutuklular ile ceza infaz kurumu görevlileri ve dışarıyla olan ilişkileri, işlediği suçtan dolayı duyduğu pişmanlığı, ceza infaz kurumu kuralları ile kurum bünyesindeki çalışma kurallarına uyumu ve aldığı disiplin cezalarının dikkate alınacağı,

Beşinci fıkrasında kanunlarda iyi hâlliliğin arandığı durumlarda, hükümlülerin tutum ve davranışlarının değerlendirilmesi bakımından bu madde hükümlerinin uygulanacağı,

Altıncı fıkrasında açık ceza infaz kurumuna ayırmaya, denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak cezanın infazına ve koşullu salıverilmeye ilişkin olarak tutum ve davranışları olumsuz değerlendirilen hükümlülerin yeniden değerlendirilmeye tabi tutulma sürelerinin bir yılı geçemeyeceği,

Yedinci fıkrasında da idare ve gözlem kurulu tarafından yapılacak değerlendirmelere esas olacak ilkeler ve kurulun bu maddeye ilişkin çalışma usul ve esasları ile tutum ve davranışları olumsuz değerlendirilen hükümlülerin yeniden değerlendirilmeye tabi tutulma sürelerinin yönetmelikle düzenleneceği,

hükme bağlanmıştır.

Bu kapsamda Kanunun 89. maddesinin yedinci fıkrası uyarınca Gözlem ve Sınıflandırma Merkezleri ile Hükümlülerin Değerlendirilmesine Dair Yönetmelik 01.01.2021 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Anılan Yönetmeliğin;

31. maddesinin birinci fıkrasında hükmün infazına başlanması ile birlikte, ceza infaz kurumlarında bulunduğu süre içerisindeki tutum ve davranışları, kurum düzeni ve güvenliğine katkısı, yükümlülüklerini yerine getirmesi ile yürütülen iyileştirme ve topluma kazandırma programlarına katılımı sonucunda hükümlünün gösterdiği gelişimin ölçülerek puanlanacağı, bu amaçla hükümlülerin; katıldıkları eğitim-öğretim faaliyetleri, psiko-sosyal yardım programları, destekleyici programlar ile infaz sürecindeki tutum ve davranışları “*artı puan*” ve aldıkları disiplin cezaları “*eksi puan*” şeklinde puanlanarak iyi hâl değerlendirmesine esas “*gelişim puanı*” belirleneceği,

33. maddesinin üçüncü fıkrasında aynı Yönetmeliğin 31 ve 32. maddelerine göre yapılan hesaplama sonucunda, gelişim puanı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü tarafından belirlenen eşik puanın altında olan hükümlü hakkında; açık ceza infaz kurumuna ayrılma, kalan cezasını denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak infaz etme ve ceza infaz kurumlarından doğrudan koşullu salıverilme işlemlerine yönelik iyi hâl kararı verilmeyeceği,

34. maddesinin birinci fıkrasında da hükümlülerin, gözlem sonucu gönderildikleri çocuk eğitimevleri ile açık ceza infaz kurumları dâhil tüm ceza infaz kurumlarında ilgili servislerce gözlem değerlendirme raporları ile en geç altı ayda bir gelişim değerlendirme raporlarının düzenlenmesine devam edileceği,

hükme bağlanmıştır.

Ana çerçevesi yukarıda zikredilen mevzuat hükümleri ile belirlenmiş olan iyi hal değerlendirmesinde esas olan hükümlülerin iyileştirilmesi ve bu amaçla da eğitim-öğretim faaliyetleri, psiko-sosyal yardım programları ve destekleyici programlara katılımlarının sağlanmasıdır.

Ancak Covid-19 salgını kapsamında alınan tedbirlere bağlı olarak artı puana esas olan programların açılmadığı ve bu nedenle de belirlenen eşik puanların aşılamaması veya salt bu nedenle iyi hal değerlendirmesi yapılmaması nedeniyle hükümlülerin, açık ceza infaz kurumuna ayrılma veya kalan cezanın denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak infazı gibi kimi

imkânlardan yararlanılmaması hükümlülerin kusurlu davranışlarından kaynaklanan bir husus olmadığından, değerlendirme yapılmaması/yapılamaması, hükümlüye yüklenebilecek bir külfet değildir. Kaldı ki, Yönetmeliğin 33. maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan iyi hâl kararı için gerekli olan eşik puanının aşılamamasının mücbir sebeplerden kaynaklandığı ya da hastalık, yaşlılık, personel yetersizliği gibi makul bir nedene bağlı olduğu durumlarda hükümlüye verilen gelişim puanının eşik puanı aşması şartının aranmayacağı ve bu hükümlüler hakkında, mevzuatta aranan diğer iyi hâl kriterlerine göre değerlendirme yapılacağı hükmü de bu hususa işaret etmektedir.

Dolayısıyla Covid-19 salgınına bağlı olarak eğitim-öğretim faaliyetleri, psiko-sosyal yardım programları ve destekleyici programlara katılamama gerekçesiyle iyi hal değerlendirmesi yapılmayan/yapılamayan ve buna bağlı olarak yukarıda belirtilen imkânlardan yararlanamayan hükümlülerin durumların araştırılarak, haklarında gerekli iş ve işlemlerin yapılması gerekmektedir.

m. Ceza İnfaz Kurumlarının Fiziki Koşul ve İmkânları

Kurum kantininde satılan ürünlerin fiyatlarının pahalı olduğu ve kimi ürünlerin tedarikinde sorun yaşandığı iddiaları ile ilgili olarak Komisyonumuz, şikâyetlerin önüne geçilmesi adına aynı ürün grubunda, marka çeşitliliğinin sağlanması suretiyle farklı fiyat aralıklarında ürün temin edilerek herkese ekonomik durumunda göre alışveriş yapma imkânının sağlanmasının uygun olacağına dair önceki düşüncelerini tekrar eder.

n. İnfaz Koruma Memurlarının Durumu

Ceza infaz kurumlarında görev yapan personelin yoğun ve ağır iş yükü altında çalıştığı bilinen bir gerçek olmakla birlikte bu durum bizzat yerinde yapılan incelemelerde de görülmektedir. Bu sorunun çözülmesi için personel sayısının yeterli seviyeye çıkarılması için gereken adımların atılmasının elzem olduğu görülmektedir. Diğer taraftan yoğun ve ağır iş yükü altında çalışan infaz koruma memurlarının özlük hakları başta olmak üzere çalışma koşullarında iyileştirme yapılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir. Bu kapsamda infaz koruma memurlarının 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu uyarınca tabi oldukları hizmet sınıfının değiştirilmesi bir başka yöntem olarak benimsenebilir. Ayrıca sözleşmeli olarak çalışan infaz koruma memurları ile kadrolu olanların özlük hakları başta olmak üzere birçok konuda farklı hükümlere tabi tutulmaları, eşit işe eşit ücret ilkesi ve fırsat eşitliği ilkelerine aykırılık teşkil

etmektedir. Çalışma barışını bozan bu uygulamalara yönelik çalışmalar yapılmasının bu alanda yaşanan sorunlarının büyük oranda çözülmesine yardımcı olacağı düşünülmektedir.

7. SONUÇ

Hükümlü ve Tutuklu Haklarını İnceleme Alt Komisyonu tarafından 07-08 Kasım 2021 tarihlerinde Bünyan Ceza İnfaz Kurumlarında gerçekleştirilen inceleme ziyareti sonucunda elde edilen tüm bilgi ve belge ile yapılan görüşmeler neticesinde tanzim edilen raporumuz İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanlığına saygı ile arz olunur.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU
HÜKÜMLÜ VE TUTUKLU HAKLARINI İNCELEME ALT KOMİSYONU

Toplantı No : 17

11/01/2022

Karar No : 15

Konu : Karar: Bünyan Ceza İnfaz Kurumları İnceleme Raporu

İbrahim YURDUNUSEVEN Afyonkarahisar Milletvekili Başkan	Ali Haydar HAKVERDİ Ankara Milletvekili Üye
Erol KAVUNCU Çorum Milletvekili Üye	Oya ERONAT Diyarbakır Milletvekili Üye
Memet Bülent KARATAŞ İstanbul Milletvekili Üye	Ümit BEYAZ İstanbul Milletvekili Üye
Kadri Enis BERBEROĞLU İstanbul Milletvekili Üye	Mahmut Atilla KAYA İzmir Milletvekili Üye <i>Toplantıya Katılamadı</i>
Fatma KURTULAN Mersin Milletvekili Üye <i>Muhalefet Şerhi Vardır</i>	Osman Nuri GÜLAÇAR Van Milletvekili Üye <i>Toplantıya Katılamadı</i>

TBMM İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

HÜKÜMLÜ VE TUTUKLU HAKLARINI İNCELEME ALT KOMİSYONU

08 Kasım 2021 tarihinde Bünyan Ceza İnfaz Kurumları Kampüsü'ne TBMM Hükümlü ve Tutuklu Haklarını İnceleme Alt Komisyonu üyelerince gerçekleştirilen ziyarete ilişkin hazırlanan Bünyan Ceza İnfaz Kurumları İnceleme Raporu (27.Dönem 5.Yasama Yılı-2021)'na dair muhalefet şerhim aşağıdaki gibidir.

Fatma KURTULAN

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Üyesi

TBMM Hükümlü ve Tutuklu Haklarını İnceleme Alt Komisyonu Üyesi

Mersin Milletvekili

1. Ceza İnfaz Kurumları Hakkında Genel Değerlendirme

Ceza infaz kurumlarında uygulanan idare mantığı ve yöntem bir ülkede adaletin varlığının veya yokluğunun göstergesidir. Ceza infaz kurumlarında tutulan mahpusların yani işledikleri fiillerden ötürü hukuk kuralları çerçevesinde cezalandırılan kişilerin özgürlüklerinin kısıtlanması dışına çıkan, kötü muamele ve işkence kapsamına giren uygulamaların varlığı adaletin olmadığı bir düzenin kanıtıdır. Yasalar, mevzuatlar, düzenlemeler askıya alınıyor, uygulanmıyor, keyfiyete alan bırakıyorsa, denetimsizlikle birlikte cezaevi idarelerinin keyfi uygulamalarına alan açılmış demektir. Türkiye cezaevlerinde de birçok hak ihlalinin yaşandığı, cezaevinde tutulanların maruz kaldığı kötü muamelelerin gündemden düşmediği de aşıkardır. Bünyan Ceza İnfaz Kurumları da bu cezaevlerinden biridir. Burada tutulan mahpuslar, çıplak arama, sağlığa erişememe ve kelepçeli muayene başta olmak üzere birçok uygulama ve şartlardan şikayet etmekte, bu uygulamaların ve şartların insan onuruna yakışır hale getirilmesini talep etmektedir. Mahpusların şikayet ve talepleriyle ilgili TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu ve TBMM Hükümlü ve Tutuklu Haklarını İnceleme Alt Komisyonu üyeleri olarak bizlerin üzerine çokça sorumluluk düşmekte, etkili, çözüm temelli bir çalışma ortaya koymamız gerektiğini göstermektedir.

2. Bünyan Ceza İnfaz Kurumları İnceleme Değerlendirmesi

Yukarıda adı geçen ceza infaz kurumlarında mahpusların bir kısmı ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Tarafımıza iletilen birçok sorun yapılan görüşmelerde de bizlere iletilmiştir.

2.a. Çıplak Arama

Cezaevlerindeki en yoğun şikayet konusu olan ve uygulama kararı cezaevi personelinin inisiyatifine bırakılan çıplak arama hususu, hak ihlalleri yaratmaya devam etmektedir. İlgili mevzuatlarda adı “çıplak arama”dan “detaylı arama”ya çevrilmiş olan bu husus, isim değişikliğine de uğrasa uygulanmaya devam etmektedir.

Bünyan Ceza İnfaz Kurumlarında tutuklu bulunan bir kadın mahpus, bir kadın gardiyan tarafından tacize uğradığını, vücudunun mahrem kısımlarına kadın gardiyanın dokunduğunu, şikayette bulunduğunu ancak haksız çıkarıldığını ve infazının yakıldığını beyan etmiştir. Bir

mahpus 15-20 gardiyan tarafından soyulduğunu, çıplak aramaya maruz bırakıldığını, zorla kıyafetlerinin çıkarıldığını beyan etmiştir. Bünyan Ceza İnfaz Kurumlarında dört yıldır çıplak arama yapıldığı, bazı mahpusların kıyafetlerinin tamamının çıkarıldığı, bazı mahpusların üzerinde iç çamaşırının bırakıldığı, bazılarına örtü verildiği de mahpuslarca beyan edilmiştir. Bazı mahpuslar da çıplak arama esnasında örtü verilmemesine itiraz ederek mahkemeye başvurdıklarını, örtüsüz aramaya itiraz edince darp edildiklerini beyan etmişlerdir.

Çıplak arama veya detaylı arama, uygulama yönetimi ve esasları değişmedikçe uygulamanın kendisi mahpuslar için bir hak gaspı yöntemi olmaya devam edecektir. Hak gaspına sebebiyet vermemesi açısından çıplak aramanın dayandırıldığı mevzuatta, çıplak aramayı zorunlu kılan hallerde keyfiyete, suistimale alan bırakmayacak düzenlemelerin yapılması elzemdir.

2.b. Sağlığa Erişememe ve Kelepçeli Muayene

Bünyan Ceza İnfaz Kurumlarında tutulan mahpusların bir kısmı sağlığa erişimde sorunlar yaşadıklarını beyan etmişlerdir. Mahpuslar düzenli tedavi istediklerine aktarmışlardır. Özellikle diş tedavilerinin yapılmadığını, diş doktorunun bulunmadığını, Ağustos ayından bu yana diş tedavisi için beklediklerini aktarmışlardır. Bazı mahpuslar Covid aşısının kendilerinin dayatması sonucu yapıldığını, diyabetik hastalara özel yemek verilmediğini, epilepsi hastasının ilaçlarına el konulduğunu, bir buçuk aydır revire çıkamadıklarını, bir mahpus da hastaneye gidince kalp krizi geçirdiğini ancak hastanede komutanın kendisini tehdit ettiğini beyan etmiştir. Bazı mahpuslar özellikle doktorun gardiyan ne derse onu yaptığını, doktora gitseler de ilaç alamadıklarını beyan etmişlerdir.

Mahpusların bazıları ayrıca hastane sevklerinde kelepçeli tutulduklarını, kelepçeli muayeneyi kabul etmedikleri için muayene olmadan kuruma geri döndüklerini, bazen yemek yerken dahi kelepçenin çıkarılmadığını aktarmışlardır. Kelepçeli muayene, dayandırıldığı mevzuatların muğlaklığından dolayı fiili olarak askeri kolluğun inisiyatifine bırakılmış bir yöntem haline gelmiştir. Bu durum başta ağır hasta mahpuslar olmak üzere birçok hasta mahpusun tedavilerinin etkili yapılmamasına, mahpusların çoğu zaman muayene olmadan cezaevine dönmelerine sebep olmaktadır. Bu uygulama her ne kadar doktor güvenliğine dayandırılrsa da hasta mahpusun da hakkını gözetecek şekilde düzenlenmesi, kolluğun doktorlara müdahalesinin önlenmesi, kolluğun özellikle mahrem muayenede muayene alanında beklemesinin önüne geçilmesi için düzenleme yapılması gerekmektedir.

2.c. Bünyan Ceza İnfaz Kurumlarında Mahpusların Maruz Kaldıkları Hak İhlalleri

Bünyan Cezaevinde tutulan mahpuslar cezaevinde yaşadıkları ihlalleri de heyet üyelerine aktarmışlardır. Mahpuslar idarenin diyaloga açık olmadığını, sevk taleplerinin karşılanmadığını, koğuş değişikliğinin yapılmadığını, kendilerine hitabın kaba ve insanlık dışı olduğunu, denetimli serbestlikten yararlanamadıklarını ifade etmişlerdir. Mahpuslar, sevk taleplerinin karşılanmadığını ancak sürgünlerin devam ettiğini, denetimli serbestlik hakkını kazanmış olan mahpuslara bu haklarının kullandırılmadığını, mahpusların kişisel eşyalarının bir kısmının verilmediğini tarafımıza iletmışlerdir.

Kursların olmadığını, sosyal aktivitelerin yapılmadığını da aktaran mahpuslar, anne babası tutuklu olan çocuklar için cezaevi yönetiminin hiçbir şey yapmadığını da aktarmışlardır.

Ayrıca bazı mahpusların darp edildiği diğer mahpuslarca tarafımıza iletilmiş olmasına rağmen Komisyon üyeleri bu mahpuslarla görüşme gerçekleştirmemiştir. Durumu ağır olan, burnu kırılan mahpuslar olmasına rağmen Komisyonun bu mahpuslarla görüşme konusunda istekli olmaması tarafımızca eleştiri konusudur. Yine ziyaret sırasında bazı mahpusların kapılara vurmak suretiyle protesto gerçekleştirdikleri sesleri gelmiştir. Protestonun sebebinin tarafımızca sorulması üzerine protestonun sürekli yapıldığı aktarılmış ancak Komisyon protesto yapan mahpuslarla görüşme konusunda bir girişimde bulunmamıştır. Bu tutum da tarafımızca eleştiri konusudur.

2.d. İletişim Haklarına Yönelik Engellemeler

Bünyan Ceza İnfaz Kurumlarında tutulan mahpuslar iletişim hakkından da faydalanamadıklarını tarafımıza iletmışlerdir. Mahpuslar uzun bir süredir açık görüş yapamadıklarını, kapalı görüşlerde de kendilerinin ve ailelerinin sorunlar yaşadıklarını, ailelerinden uzak cezaevinde bulunduklarından dolayı ailelerinin gelemediğini, telefon görüşmelerinde de telefonun açılmaması durumunda haklarının yandığını beyan etmişlerdir.

Mahpusların taleplerine rağmen Halk TV, Tele 1 yayınlarının verilmediği, Yeni Yaşam, Evrensel gazeteleri ile çeşitli dergilerin verilmediği, içinde tek kelime Kürtçe kelime bulunan

mektupların mahpuslara verilmediği, mahpusların maddi durumu olmadığı için TV ve buzdolabı alamadıkları, infaz kurumunun dilekçelere geç cevap verdiği tarafımıza iletilmiştir.

2.e. Bünyan Ceza İnfaz Kurumlarında Şikayet Konusu Fiziki Koşullar

Bünyan Ceza İnfaz Kurumlarında tutulan kimi mahpuslar cezaevinin fiziki koşullarından da şikayetçi olmuşlardır. Mahpuslar özellikle yemeklerden kaynaklanan şikayetlerini dile getirmiş, yemeklerden taş, kemik ve sargı bezinin çıktığını, yemeklerin çok kötü olduğunu ve bazen çöpe attıklarını, yemeklerin dengesiz dağıtıldığını ve çok fazla israf olduğunu, açlık grevi bittikten sonra uygun beslenme uygulanmadığını beyan etmişlerdir.

Karantina koğuşı koşullarından da şikayet eden mahpuslar, karantina koğuşunda 17 kişi kaldıklarını, aylarca bu şekilde kalmak zorunda kaldıklarını, uzun süre yerlerde yattıklarını, çarşafların ücretli yıkandığını, sıcak suyun yetmediğini, kantinin pahalı olduğunu aktarmışlardır.